

SALON HYVINVOINTIKERTOMUS 2021-2025

Sisältö

1 Johdanto	3
1.1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa	3
1.2. Hyvinvointityön arviointi.....	5
2 Väestön hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä	7
2.1. Väestö- ja perherakenne	7
2.2. Asuminen	9
2.3. Koulutus ja työllisyys	10
3 Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen	13
3.1. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen	13
3.2. Turvallinen ja viihtyisä elinympäristö.....	18
3.3. Terveellisten elin- ja elämäntapojen edistäminen.....	26
4 Salon hyte-työn haasteet ja vahvuudet.....	50
5 Liitteet	51

1 Johdanto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on pitkäjänteistä ja laaja-alaista työtä, jota tulee tehdä läpileikkaavasti kaikissa kaupungin palveluissa sekä yhteistyössä hyvinvointialueen toimijoiden ja järjestöjen kanssa.

Tehdystä työstä ja hyvinvointisuunnitelmaan asetettujen tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan lakisääteisesti valtuustokauden aikana vuosittaisilla hyvinvointiraporteilla ja valtuustokauden päättyessä laajalla hyvinvointikertomuksella. Näiden tarkoitus on hyvinvointitiedon jakaminen ja hyvinvointityön näkyväksi tekeminen ja sen kehittäminen. Laaja hyvinvointikertomus ja kertomuksen loppuun kootut Salon hyte-työn haasteet ja vahvuudet antavat askelmerkit myös tulevan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmatyölle.

Vuosille 2022-2025 hyväksyttyä hyvinvointisuunnitelmaa raportoidaan nyt kolmatta ja viimeistä kertaa. Hyvinvointikertomuksessa raportoidaan kaikki suunnitelmaan asetetut tavoitteet ja niiden toteutuminen valtuustokauden aikana siltä osin, kun toteumaa ei ole vielä raportoitu vuosien 2022 ja 2023 hyvinvointiraporteissa. Aiempien raporttien vuoksi nyt käsiteltävän kertomuksen suunnitelman toteumatiedot painottuvat vuoden 2024 ja alkuvuoden 2025 toimintaan. Kertomuksen kirjoittamiseen on osallistunut lähes 30 kaupungin eri palvelujen asiantuntijaa.

Laaja-alaista ja tärkeää tietoa salolaisen aikuisväestön terveydestä, hyvinvoinnista ja palvelujen käytöstä on saatu ensimmäistä kertaa Terve Suomi- tutkimuksen tulosten valmistuttua. Kaupunki tilasi tutkimuksen Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL) ja tulokset valmistuivat keväällä 2024. Tutkimukseen osallistui lähes 1300 salolaista ja tutkimustuloksista kerrotaan hyvinvointikertomuksessa keskeisten osien osalta. Tutkimus oli hyvin laaja ja sisältää paljon tietoa myös tyytyväisyydestä sosiaali- ja terveystalveluiden käytön osalta. Tulokset ovat tarkasteltavissa iän ja sukupuolen sekä koulutusryhmän mukaan. Tutkimustulokset kymmenen mukana olleen kunnan osalta, joista Salo oli yksi, ovat luettavissa: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/terve-suomi-tutkimus/tulokset/kuntien-lisatiedonkeruun-tulokset>

Tutkimustuloksia hyödynnetään tulevan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelman valmistelussa. Suunnitelma tulee sisältämään väestötason suunnitelman sekä lasten ja nuorten ja ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmat, jotka kunnalla tulee lain mukaan olla. Suunnitelmatyö aloitetaan toukokuussa.

Kuntien, hyvinvointialueiden ja järjestöjen toteuttamat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimet sekä niissä onnistuminen vaikuttavat merkittävästi kunnan asukkaiden hyvinvointiin, osallisuuteen ja toimintakykyyn. Lasten ja nuorten osalta perheiden ja vanhemmuuden laaja-alaisen tuen tulee olla hyvinvointityön keskiössä, mikä vaatii tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa.

1.1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tärkeimpiä tehtäviä alueen elinvoimaisuuden kehittämisen rinnalla. Kunnan elinvoimaisuus ja asukkaiden hyvinvointi liittyvät vahvasti toisiinsa. Tavoitteena on, että kaikki asukkaat pysyisivät työ- ja toimintakykyisinä mahdollisimman pitkään.

”Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on vaikuttavinta, kun kaikki kunnan ja hyvinvointialueen hallinnonalat sekä muut toimijat, kuten yksityinen ja kolmas sektori, rikkovat rajoja ja edistävät yhdessä asukkaiden hyvinvointia samansuuntaisesti. Työlle tarvitaan yhdessä laaditut tavoitteet, toimet ja toiminnan seuranta”, kertoo Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämisspäällikkö Tapani Kauppinen.

Kunnan lakisääteisenä tehtävänä on raportoida kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä kunnanvaltuustolle vuosittain. Kunnanvaltuustolle on valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa. Laaja hyvinvointikertomus ja –suunnitelma ovat kehys, joka linjaa ehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista. Kunnan tehtävänä on luoda edellytyksiä tälle työlle.

Hyvinvoinnin käsitettä voidaan määritellä sekä yksilötason että yhteisötason näkökulmasta. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin

osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Väestön hyvinvointi on kehittynyt myönteiseen suuntaan, mutta siitä huolimatta väestöryhmien väliset terveyserot eivät ole kaventuneet. Koulutustaustalla ja tulotasolla on edelleen selkeä yhteys väestön välisiin terveyseroihin.

Hyvinvoinnin edistämistyötä tehdään Salossa läpi koko kaupungin organisaation ja paljon myös poikkihallinnollisesti. Työtä ohjaavat kaupunginhallitus ja sen alaisuudessa toimiva hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmä sekä kaupungin sisäinen hyte-työryhmä. Sisäisen ryhmän alaisuudessa toimivat lasten ja nuorten ravitsemuksen edistämisen yhteistyöryhmä, ikääntyneiden ravitsemuksen yhteistyöryhmä sekä ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön yhteistyöryhmä, joissa kaikissa myös Varsinais-Suomen hyvinvointialueen edustajat ovat mukana ja lisäksi joukko muita asiantuntijoita.

Kaupungin ohjelmatyö ja hyvinvoinnin edistäminen

Salon vuoteen 2030 asti hyväksytyn kaupunkistrategian linjauksia ja niiden linkittymistä kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on avattu laajemmin vuoden 2023 hyvinvointiraportissa. Vuosina 2024-2025 hyvinvoinnin edistämistyöhön ovat liittyneet tässä todetut kaupungin eri ohjelmiin ja yhdistysyhteistyöhön liittyvät asiat.

Valtuusto on hyväksynyt kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelman 2024-2030 lokakuussa 2024 ja on luettavissa: <https://salo.fi/wp-content/uploads/2024/11/Avaimet-yhdenvertaiseen-Saloon-Salon-kaupungin-yhdenvertaisuussuunnitelma-2024%E2%80%932030.pdf>. Yhdenvertaisuuden edistäminen lisää kuntalaisten hyvinvointia ja heidän osallistumismahdollisuuksiaan sekä ehkäisee syrjintää ja osattomuuden kokemuksia. Tilojen ja ulkoalueiden turvallisuus ja esteettömyys lisäävät myös osallistumismahdollisuuksia.

Lapsiystävällinen kunta- toiminnan toteutumisesta on esitelty eri lautakunnille syksyllä 2024. Toteutumaan sisältyy runsaasti lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä, jotka liittyvät esim. lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseen, harrastustoiminnan kehittämiseen, kaupungin turvallisiin tiloihin esim. joukkoliikenteessä ja kehittämistyöhön yhdessä lasten ja nuorten kanssa.

Marraskuussa (elinvoimajaoisto 26.11.2024 § 129) hyväksytty kotoutumisohjelma sisältää monia asioita, joiden toteuttaminen edistää maahanmuuttajien hyvinvointia Salossa. Maahanmuuttajat sekä maahanmuuttajaneuvosto ovat olleet mukana ohjelman laadinnassa.

Kaupungin kulttuuriohjelma on hyväksytty loppuvuonna (vapaa-ajan lautakunta 19.9.2024 § 64). Ohjelman esittelyssä todetaan mm. seuraavasti: "Kulttuuriohjelman myötä Salon kaupunki vahvistaa yhteisöllisyyttä, nostaa entistä vahvemmin esiin jatkuvasti ajassa uusiutuvien paikalliskulttuurien rikkauksia sekä lisää eri kulttuurien välistä vuoropuhelua. Kulttuuriohjelman toimenpiteiden avulla parannetaan erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten mahdollisuuksia päästä kulttuuripalveluiden ja -kokemusten pariin ja helpotetaan aktiivisten ihmisten mahdollisuuksia järjestää rohkeasti kiinnostavaa kulttuuritoimintaa."

Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma 2024-2025, Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2024-2025 ja mielenterveyden edistämisen suunnitelma 2024-2025 ovat niin ikään hyväksytty vuonna 2024 ja niistä on kirjoitettu kertomuksen toteumaosassa lisää. Osallisuusmalli on hyväksytty maaliskuussa 2025 ja myös siitä on lisää toteumaosassa.

Kaupungin hyvinvointia edistävissä palveluissa kuntalaisten hyvinvointia edistetään mm. tekemällä laajaa yhteis- ja kehittämistyötä hyvinvointialueen, yhdistysten, kunnan yhteisöjen ja kuntalaisten kanssa, tukemalla yhdistystyötä avustuksin, vahvistamalla osallisuutta, ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveyden edistämistyön kautta sekä lisäämällä lähiympäristöjen viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Hyvinvointi- ja terveysviestinnän myötä kuntalaiset saavat tietoa, miten he voivat myös itse kantaa vastuuta omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan.

Kaupungin verkkosivuille on syksyllä 2024 avattu osio Hyvinvointi ja osallisuus, jota täydennetään edelleen. Hyvinvoinnin edistämisen avustukset on jaettu yhdistyksille vuonna 2024 ensimmäistä kertaa ja avustusten myöntämisen periaatteet hyväksytty alkuvuonna. Hyvinvoinnin edistämistyöstä ja sen tunnistamisesta keskeisenä yhdistysten toimintana on keskusteltu runsaasti yhdistysten kanssa eri tilanteissa.

Voidaan todeta, että ohjelma- ja kehittämistyö on ollut runsasta valtuustokauden lopulla. Työ jatkuu ja eri ohjelmien sisältöjä ja tavoitteita halutaan yhdistää tulevan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmassa.

1.2. Hyvinvointityön arviointi

Hyvinvointikertomukseen kootaan tietoa kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä niihin liittyvistä tekijöistä. Hyvinvointitiedot ja tilastotiedot on kerätty valtakunnallisesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämästä tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet:istä (sotkanet.fi), Salon Terve Suomi-tutkimuksesta (THL), valtakunnallisista kouluterveyskyselyistä (THL) sekä TEA-viisarikyselyistä (THL) sekä eri palveluiden omista tilastoista. Lisäksi kertomukseen on kirjattu runsaasti tietoa eri palveluiden hyvinvointisuunnitelman mukaan toteuttamista toimenpiteistä.

Sotkanet sisältää keskeisiä väestön hyvinvointia ja terveyttä koskevia tilastotietoja kaikista Suomen kunnista vuodesta 1990 alkaen. Sotkanetistä voit hakea sosiaali- ja terveysalaan liittyviä tietoja alueittain, esimerkiksi kunnittain, hyvinvointialueittain ja koko maan tasolla. Tiedot ovat saatavissa sekä lukumäärätietoina että väestöön suhteutettuina indikaattoreina.

Arviointi TEA-viisarin avulla

Kunnan tekemää hyvinvointityötä arvioidaan kuntajohdon, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja liikunta- ja kulttuuripalveluiden osalta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen TEA-viisarin avulla. Muissa palveluissa TEA-viisaria ei ole. Tiedot kuvaavat terveydenedistämistä (TEA) eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEA-viisari -palvelun avulla on tarkoitus tukea kunnan ja alueiden terveyden edistämistyön suunnittelua ja johtamista. Lisätietoja tiedonkeruista, kuntien tulokset ja valtakunnan tason yhteenvedot ovat luettavissa osoitteessa www.teaviisari.fi. Sivustolla on helppo tehdä kuntien, eri osa-alueiden ja eri vuosien välistä vertailua.

Vuonna 2024 tiedonkeruu on tehty ainoastaan liikuntapalveluiden osalta. Salon vertailupistemäärä oli 82, koko maan keskiarvon ollessa 69 p. Vuonna 2022 Salon pistemäärä oli 73 ja vuonna 2020 76. Salo on osallistunut liikunnan TEA-viisarikyselyyn alusta eli vuodesta 2010 alkaen. Salo on saanut täydet pisteet osallisuudesta ja johtamisesta ja lähes kaikista kohdennetuista liikumisryhmistä. Kehitettävää on esim. kävelyn ja pyöräilyn edistämässä, jossa ei ole poikkihallinnollista kehittämisohjelmaa eikä vastuutahoa. Liikunta- ja ulkoilupalvelujen nettokäyttökustannuksissa Salo sijoittuu kuntien keskivaiheille ja saa 50 p. Liikuntapaikkojen käytön tai lasten ja nuorten liikuntaseuratoimintaan osallistumisen osalta Salo ei seuraa sukupuolien välisiä eroja.

Arviointi ja HYTE-kerroin

Kunnalle keskeisiä hyvinvointitietoja ovat ns. HYTE-kertoimeen valitut prosessi-indikaattorit ja tulosindikaattorit, joiden tulosten perusteella kunnalle myönnetään ei-korvamerkittyä valtionosuutta, jota Salo sai vuonna 2024 971 800 €. Vuoden 2023 valtionosuus oli 908 800 €.

Prosessi-indikaattorit

Hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreiden keskiarvo oli Salossa vuonna 2023 73/100 ja vuonna 2024 77/100. Indikaattorin luvut poimitaan TEA-viisarikyselyiden tuloksista kahden vuoden välein. Näin ollen muutoksia indikaattoreihin voi tapahtua vain kahden vuoden välein eivätkä kyselyjen väli vuosina tehdyt toimenpiteet näy kertoimen pistemäärässä vielä toteuttamisvuoden osalta.

Vuoden 2023 perusopetuksen TEA-viisarikyselyn tulokset julkaistiin vasta syksyllä, eivätkä ne ehtineet vuoden 2023 hyvinvointiraporttiin. Vuoden 2023 luvut on täydennetty alla perusopetuksen indikaattoreihin. Perusopetuksen kyselyyn vastaavat kaikkien koulujen rehtorit oman koulunsa osalta. Pitkien liikuntavälituntien osalta pistemäärä on noussut 75 pisteestä 95:een pisteeseen. Poissaolojen seurannan osalta pistemäärä on laskenut 84:stä 75 pisteeseen.

Indikaattorissa "Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä" rehtorit voivat vastata ainoastaan kyllä tai ei. Kyllä -vastauksesta saa 100 pistettä ja ei-vastauksesta 0. Salossa ei suosituksen mukaisia välipaloja järjestetä, joten tältä osin suositus ei toteudu, vaikka laaja, lähes satasivuinen suositus hyvin monilta muilta osiltaan toteutuukin ja kehittämistyötä on tehty. Kyllä tai ei -vastaus kyseisessä kohdassa on varsin epätarkka tapa kysyä suosituksen noudattamisesta.

Liikuntapalvelujen osalta vuoden 2024 kyselyn yksi muutos (kaikkien muiden ollessa jo 100) parempaan on tapahtunut indikaattorissa ”Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin”. Vuoden 2022 vastauksen mukaan toimielimissä ei ole käsitelty asioita, joihin liikunnan viranhaltijoiden ennakkoarviointia olisi käytetty tai tarvittu.

Tosiasiallisesti muutosta parempaan on tapahtunut kulttuuripalvelujen osalta indikaattorissa ”Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä”, koska Salossa on aloitettu kulttuuriluotsitoiminta. Tämä muutos näkyy vasta kulttuuripalvelujen v. 2025 kyselyssä, sillä edellisessä kyselyssä v. 2023 kulttuuriluotsitoimintaa ei Salossa vielä ollut. Myös prosessi-indikaattorissa ”Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen” on tehty muutos. Arviointi on toteutettu vuoden 2024 osalta ja toteutetaan myös jatkossa. Tämä muutos tulee näkymään näkyy Kuntajohdon TEA-viisarikyselyssä vuonna 2025, edellinen kysely on toteutettu v. 2023.

SALO prosessi-indikaattorit asteikolla 0-100	2022	2023	2024
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	42	1	1
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	75	95	95
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	95	91	91
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	0	0	kyllä
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	100	100	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100	100	100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	100	100
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	0	0	kyllä
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	100	100	100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	0	0	100
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	84	75	75
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100	100	100

Taulukko 1. HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit vuosina 2022-2024 Salon osalta (Sotkanet)

Tulosindikaattorit

Salo tulosindikaattorit		2022	2023
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	yht.	280,7	232,1
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	yht.		26,9
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	yht.	10	10,4
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	yht.	1,8	1,6
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	yht.	7,5	7,3
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista	yht.		17,7

Taulukko 2. HYTE-kertoimen tulosindikaattorit vuosina 2022-2024 Salon osalta (Sotkanet)

Yllä ovat koottuna HYTE-kertoimen tulosindikaattorit Salon osalta. Vuoden 2024 tietoja ei ole vielä saatavilla. Kouluterveyskyselystä poimitut tulokset ovat vuoden 2023 kyselystä, vuonna 2022 kyselyä ei toteutettu. Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä nuoria on Salossa huolestuttava määrä. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2022 tilastojen mukaan Salossa 20,2 % 18-24 -vuotiaista nuorista on syrjäytymisriskissä, koska he eivät opiskele, käy töissä tai suorita varusmiespalvelusta.

2 Väestön hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä

2.1. Väestö- ja perherakenne

Vuoden 2024 päättyessä Salo oli asukasluvullaan 50 867 maamme 20. suurin kaupunki. Salossa syntyi vuonna 2024 302 lasta ja kuoli yhteensä 673 henkilöä. Maahanmuutto Suomeen on tuonut Saloon vuoden 2024 aikana 549 uutta asukasta. Väkimäärän kehitys ja väestön ikärakenne vaikuttavat palveluiden kysyntään ja järjestämiseen sekä kaupungin talouteen ja elinvoimaisuuteen.

SALO	2021	2022	2023	2024
Elävänä syntyneet	319	312	283	302
Kuolleet	605	687	645	673
Luonnollinen väestönlisäys	-298	-375	-362	-371
Väestönlisäys	-177	-431	161	-223

Taulukko 3. Väestön muutokset Salossa 2021-2024 (Tilastokeskus)

Vuosi	Lapset
2017	345
2018	341
2019	308
2020	301
2021	319
2022	312
2023	283
2024	302

Taulukko 4. Elävänä syntyneet lapset Salossa 2017-2024 (Tilastokeskus)

Tilastokeskus on arvioinut väestörakenne-ennusteessaan Saloon syntyvien lasten määriä vuosina 2030, 2040 ja 2045. Ennusteen mukaan Salossa syntyy lapsia v. 2030: 260 ja v. 2040: 255. Vuonna 2045 syntyy 249 lasta. (Sotkanet)

Hyvinvointikertomuksessa raportoidaan perherakennetietojen osalta vuoden 2023 tai aikaisempia tietoja, jotka ovat saatavilla Sotkanet-tietovarannossa. Salon väestön koulutusasteeseen liittyviä tietoja on poimittu MDI:n toimittaman Kuntakortin tiedoista.

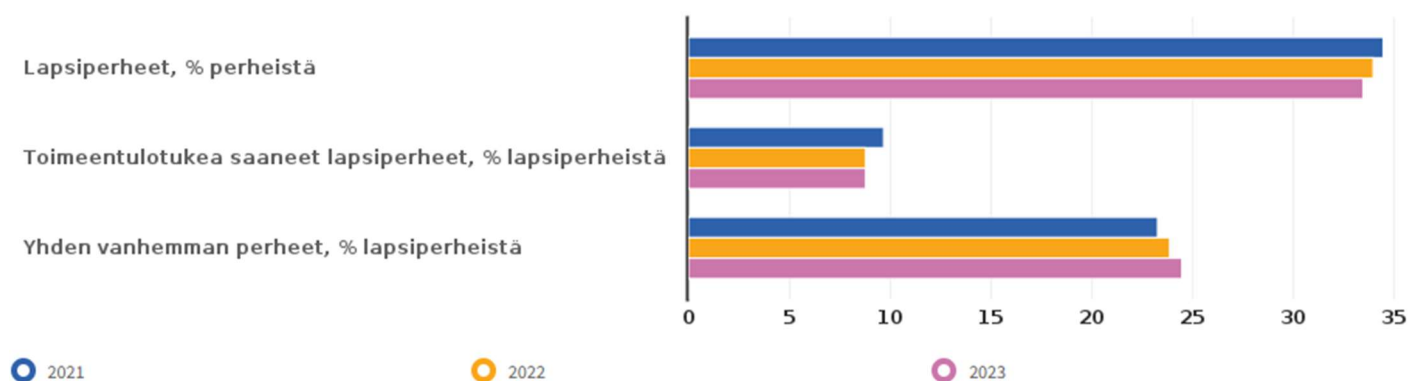
Salon asukasluvun kehitys (henkilöä)

Kuvio 1. Salon asukasluvun kehitys vuosina 2004-2024 (Lounaistieto/Tilastokeskus)

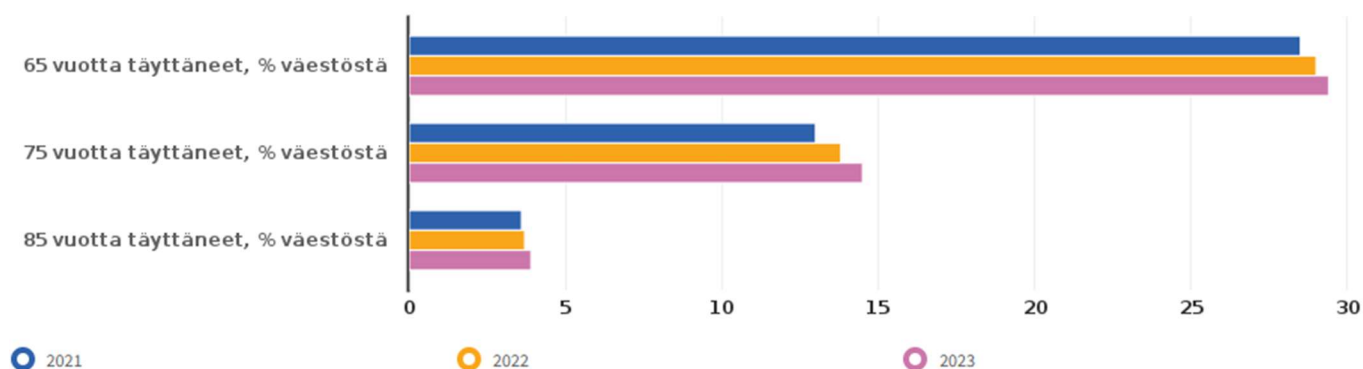
Alla olevasta taulukosta nähdään, että lapsiperheiden määrä laskee Salossa pikku hiljaa. Toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä oli vuonna 2023 8,8 % perheistä, kun vastaava luku Varsinais-Suomen hyvinvointialueen osalta oli 7,9 %. Yhden vanhemman perheiden lukumäärä on kasvanut ollen lähes neljäsosa (24,5 %) kaikista perheistä Varsinais-Suomen keskiarvon ollessa 23,6 %.

Alue: Salo Sukupuoli: Yhteensä

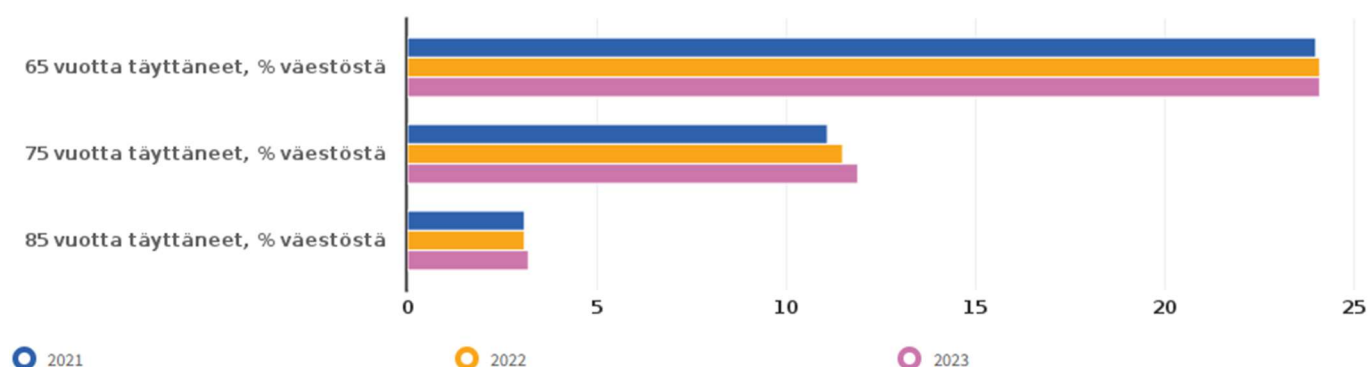
Kuvio 2. Salon lapsiperheiden osuus perheistä, toimeentulotukea saaneet perheet ja yhden vanhemman perheet vuosina 2021-2023. (Sotkanet)

Alue: Salo Sukupuoli: Yhteensä

Kuvio 3. Salon 65-, 75- ja 85- vuotiaat % koko väestöstä vuosina 2021-2023 (Sotkanet)

Alue: Varsinais-Suomen hyvinvointialue Sukupuoli: Yhteensä

Kuvio 4. Varsinais-Suomen 65-, 75- ja 85- vuotiaat % koko väestöstä vuosina 2021-2023 (Sotkanet)

Vuonna 2023 Salossa oli 15 018 yli 65-vuotiaasta eli vanhuseläkkeellä olevia. 75 vuotta täyttäneiden lukumäärä on kasvanut vuodessa 356 hengellä ja oli vuonna 2023 yhteensä 7 408. 85 vuotta täyttäneitäkin Salon asukkaista on lähes parituhatta, yhteensä 1976. (Sotkanet)

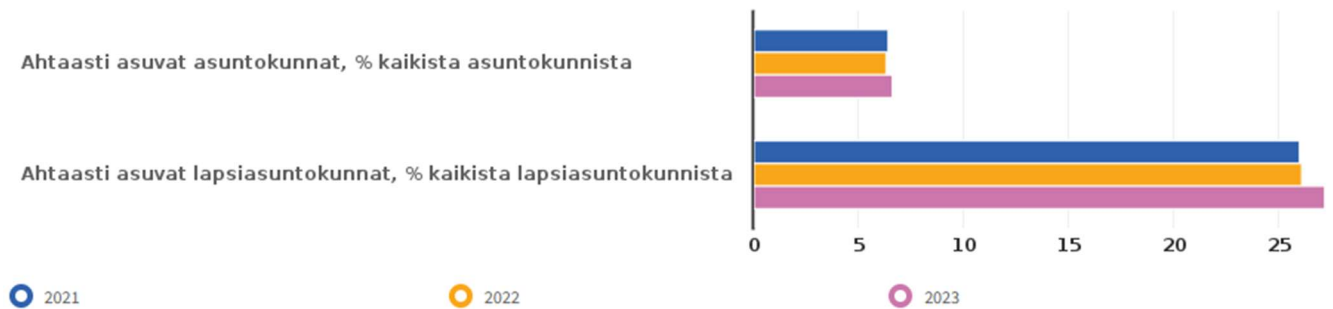
Vertailuna Salossa alle 18 -vuotiaita lapsia ja nuoria oli vuonna 2023 yhteensä 8252 eli jonkin verran enemmän kuin 75 vuotta täyttäneitä. (Tilastokeskus)

Salolaisista n. 8,4 %:n äidinkieli v. 2023 on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, mikä tarkoittaa n. 4270 salolaista. Varsinais-Suomessa vastaava luku on 10,1 % ja koko Suomessa 10 %. (Sotkanet)

2.2. Asuminen

Yksi asumisen viihtyisyyteen vaikuttava tekijä on asunnon koko suhteessa asukkaiden määrään. Asumisväljyyttä voidaan kuvata eri tunnusluvuilla. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2023 lopussa asunnon keskimääräinen pinta-ala oli Suomessa 41,7 m²/ henkilö ja 80,3 m²/ asutokunta. Salossa yhdellä asujalla oli vuonna 2023 käytössään keskimäärin 47,3 m² ja asutokunnalla 89,6 m². Asunto on ahtaasti asuttu, jos siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti (keittiötä ei lasketa huoneluukuun).

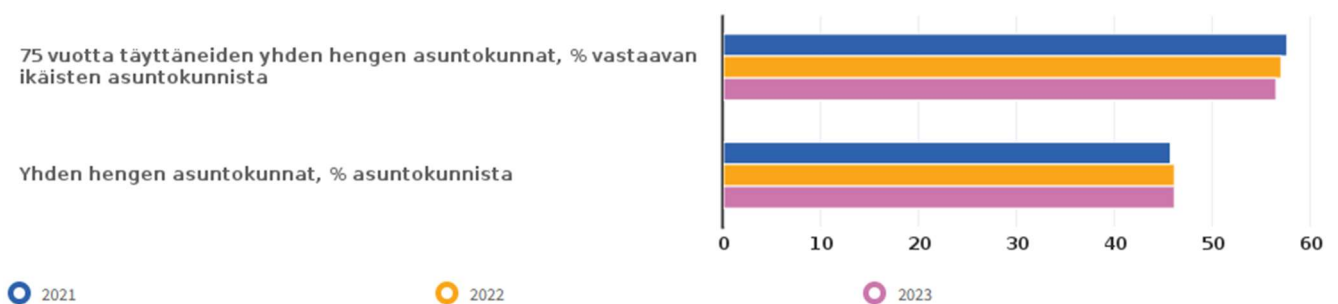
Alue: Salo Sukupuoli: Yhteensä

Kuvio 5. Salon ahtaasti asuvat asuntokunnat % kaikista asuntokunnista ja % lapsiasuntokunnista (Sotkanet)

Salossa erityisesti lapsiperheet asuvat muita ahtaammin. Salon lapsiasuntokunnista 27,2 % asuu ahtaasti, kun koko maan keskiarvo on 28 %. Kaikista asuntokunnista 6,6 % asuu Salossa ahtaasti ja koko maassa 7,4 %.

Alue: Salo Sukupuoli: Yhteensä

Kuvio 6. Yhden hengen asuntokuntien % osuus 75 vuotta täyttäneillä ja yhden hengen asuntokunnat % kaikista asuntokunnista. (Sotkanet)

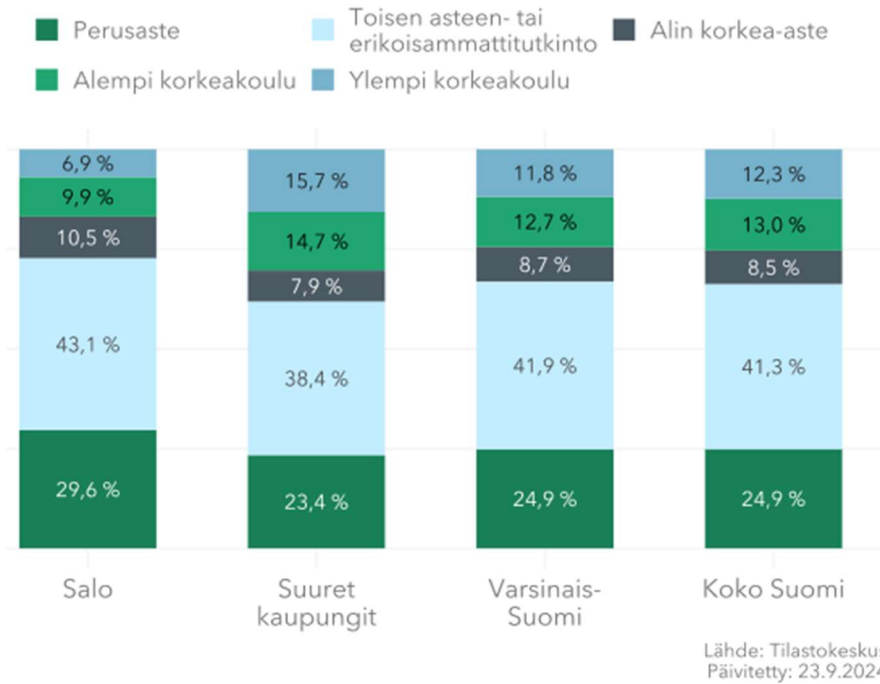
Yhden hengen asuntokuntien osalta Salossa ollaan erittäin lähellä valtakunnan keskiarvoja sekä 75 vuotta täyttäneiden, että kaikenikäisten osalta.

Ikääntyneistä 75-84 -vuotiaista salolaisista kotona asuu 96,8 % ja 85 vuotta täyttäneistä 85,4 %. Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien ikääntyneiden osuus on vuosien 2021-2023 välillä laskenut lähes 2 % ollen v. 2023 14,7 % ja tarkoittaen yhteensä 1087 salolaista.

2.3. Koulutus ja työllisyys

Koulutus

Koulutusasteella on todettu olevan merkitystä elintapoihin, sairastavuuteen ja yleiseen tyytyväisyyteen. Ongelmat terveydessä ja hyvinvoinnissa sekä niiden määrittäjissä ovat huomattavasti yleisempiä vähän koulutetuilla korkeammin koulutettuihin verrattuna. Terveyserojen syyt kytkeytyvät yhteiskunnallisiin rakenteisiin, kuten tulojen ja varallisuuden jakautumiseen, koulutusjärjestelmään, työelämän rakenteisiin, terveydenhuoltojärjestelmään ja asumisoloihin. Yksi terveyserojen kaventamisen keskeinen tavoite on, ettei matala koulutustaso olisi yhteydessä pahoinvointiin ja heikompaan terveyteen.

Kuvio 7. Salon ja vertailualueiden väestö koulutusasteen mukaan (MDI Kuntakortti 2025)

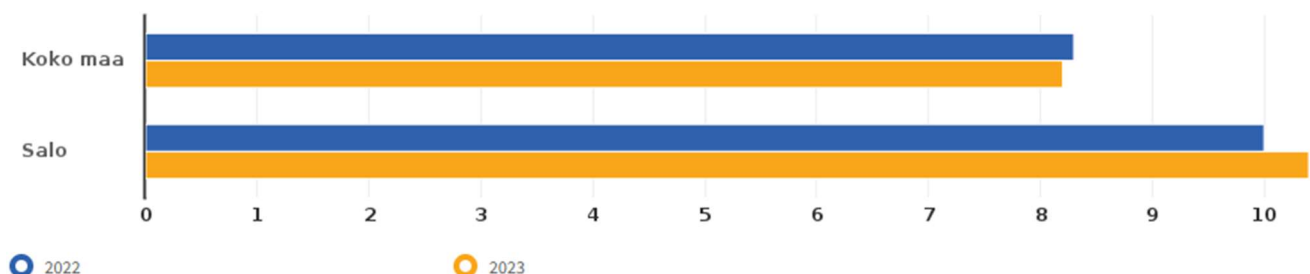
Salossa koulutusaste on viime vuosina noussut tasaisesti. Korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus 20 vuotta täyttäneistä on kasvanut tasaisesti ja vuonna 2023 korkeakoulutettujen osuus oli 27,3 %, mikä tarkoittaa lähes 12 152 salolaista. Koko Suomessa korkea-asteen koulutuksen saaneita 20 vuotta täyttäneistä oli v. 2023 33,8 %. (Sotkanet)

Keski-asteen koulutuksen saaneita oli Salossa vuonna 2024 yllä olevan kuvion mukaan 43,1 % kuntalaisista eli hieman enemmän kuin valtakunnassa keskimäärin.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 -vuotiaiden osuus on Salossa edelleen hieman kasvanut ja oli vuonna 2023 yhteensä 10,4 % vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä Salossa tarkoittaa satoja nuoria eli yhteensä 372 nuoren aikuisen joukkoa. Koko maan keskiarvo on hieman laskenut ja on 8,2 %. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus on yksi HYTE-kertoimen tulosindikaattoreista eli luvun pieneneminen nostaisi kaupungin saamaa HYTE-valtionosuutta, vaikkakin paljon suurempi hyvinvointivaikutus kohdistuu nuoriin yksilötasolla.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

info ind. 3219 Sukupuoli: Yhteensä

Kuvio 8. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä, HYTE-kertoimen tulosindikaattori (Sotkanet)

Työllisyys

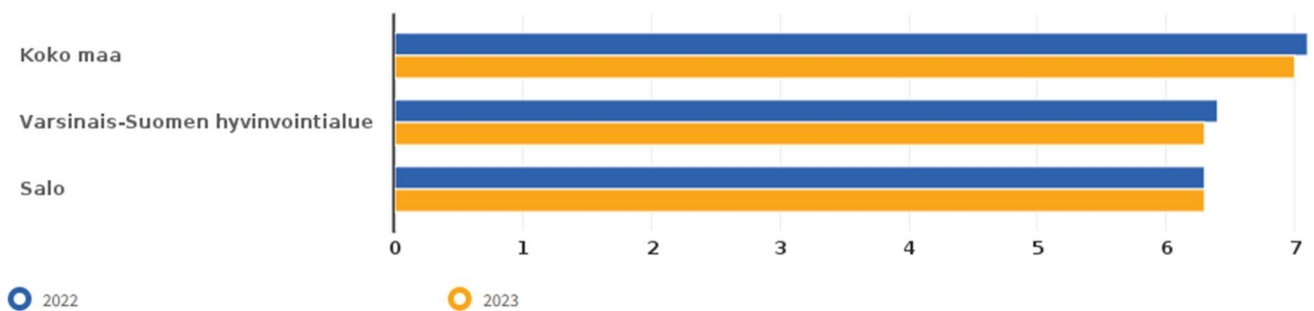
Maaliskuussa 2025 työttömyysprosentti Salon alueella on 12,0 % ja työttömien työnhakijoiden määrä on 2 802. Avoimien työpaikkojen määrä on 381.

Vuoden 2023 lopussa työttömyysprosentti on ollut 9,1 % ja vuoden 2024 lopussa 10 %. 18-24 -vuotiaasta työvoimasta työttömänä on vuonna 2024 ollut 14,3 %, valtakunnan keskiarvon ollessa 13,2 %. (Sotkanet)

Perustoimeentulotukea saaneiden työikäisten (25-64 v.) osuus on Salossa pysynyt ennallaan ja oli vuonna 2023 6,3 %, kun koko valtakunnassa tuen saajien osuus väestöstä oli 7 %.

Perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

info ind. 295 Sukupuoli: Yhteensä

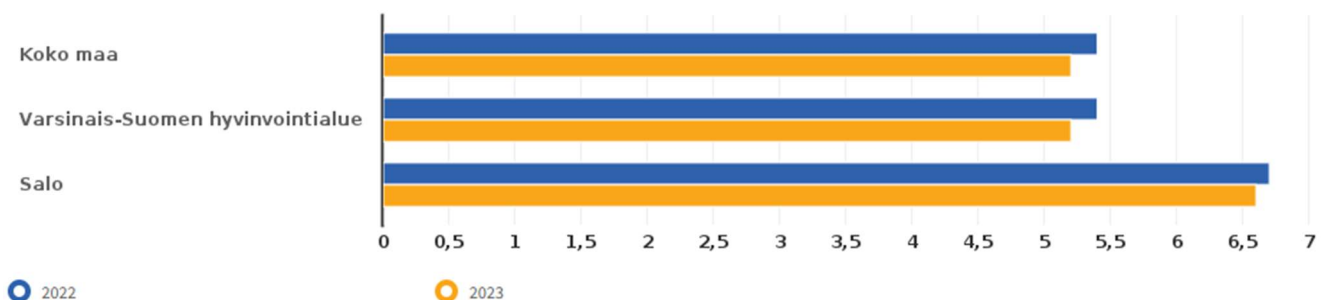
Kuvio 9. Perustoimeentulotukea saaneet 25-64 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä,

HYTE-kertoimen tulosindikaattori (Sotkanet)

Työkyvyttömyyseläkettä sai vuonna 2023 6,6 % salolaisista eli yhteensä 1898 henkeä. Koko maan keskiarvon oli 5,2 %. Salon luku nousi edellisestä vuodesta 0,1 %. Työkyvyttömyyseläkkeen saajien määrä on myös HYTE-kertoimen tulosindikaattori, jonka perusteella kaupungin HYTE-valtionosuutta lasketaan.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

info ind. 2424 Sukupuoli: Yhteensä

Kuvio 10. Työkyvyttömyyseläkettä saaneet 25-64 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä,

HYTE-kertoimen tulosindikaattori (Sotkanet)

3 Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen

Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 (kaupunginvaltuusto 13.6.2022 § 48) on jaettu kolmeen teemaan, joita ovat osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö ja terveellisten elin- ja elämäntapojen edistäminen. Suunnitelmaan asetettujen tavoitteiden toteutuminen koko valtuustokauden osalta tai valtuustokauden lopun eli vuoden 2024 ja alkuvuoden 2025 osalta käydään tässä kappaleessa teemoittain läpi. Vuosien 2022 ja 2023 hyvinvointiraporteissa on todettu toteuma ko. vuosien osalta.

Suunnitelmaa tehtäessä ja tavoitteita kirjattaessa sosiaali-, terveys- ja vanhuspalvelut ovat olleet osa kaupungin palveluja. Suoraan Varsinais-Suomen hyvinvointialueen toimintaan liittyvien tavoitteiden toteuma on raportoitu lyhyesti tässä kertomuksessa. Kaupungin toiminnan osalta suunnitelman toteutuminen on kirjattu laajemmin.

3.1. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen

Kokonaistavoite: Erilaisten osallisuutta edistävien toimenpiteiden näkyväksi tekeminen sekä erilaisten osallisuusmenetelmien käyttö nykyistä laajemmin, mikä mahdollistuu mm. kouluttamalla toimijoita eri menetelmien käyttöön.

Tavoite 1.1. Salon kaupungin osallisuusmallin luominen

Toimenpide ja aikataulu: Luodaan osallisuusmalli vuosien 2022-2023 aikana. Muodostetaan poikkihallinnollinen osallisuustyöryhmä koordinoimaan työtä. Osallisuustyöryhmä toimii kaupungin hyte-työryhmän alaisuudessa.

Mittari: Osallisuusmalli on hyväksytty ja voidaan ottaa käyttöön v. 2023 aikana

Vastuutaho: poikkihallinnollinen osallisuustyöryhmä, hyvinvointikoordinaattori

Toteuma: Osallisuustyöryhmä on nimetty loppukevällä 2024 siten, että jäseniä on ollut jokaiselta toimialalta kahdesta kolmeen. Työryhmä on työstänyt kaupungin osallisuusmallia syksyn ajan. Osallisuusmalli on ensisijaisesti kirjoitettu kaupungin työntekijöiden ja päättäjien käyttöön. Lisäksi painatetaan jaettavaksi lyhyempi ja visuaalinen kuntalaisesite, jossa kuvataan kuntalaisten mahdollisuudet vaikuttaa kaupungin suunnitelmiin, toimintaan ja päätöksentekoon. Kaupunginhallitus on hyväksynyt osallisuusmallin 24.3.2025 § 113 sekä malliin kirjatut kehittämistoimenpiteet.

Osallistu kaupungin kyselyihin – vaikuta palveluihin

Kuntalaisia pyydetään useita kertoja vuodessa osallistumaan kaupungin asioiden valmisteluun. Nämä asiat voivat olla kaupungin erilaisia ohjelmia ja suunnitelmia (esim. yhdenvertaisuussuunnitelma, kotoutumisohjelma ja kulttuuriohjelma) sekä investointeja kuten uudet koulut, päiväkodit ja liikuntatilat. Eri palvelut toteuttavat myös omille asiakasryhmilleen kyselyjä palvelujen kehittämiseksi. Lisätietoja: www.salo.fi/osallisuus

Kuva 1. Esimerkkisivu Salon osallisuusmallin kuntalaisesitteestä

Tavoite 1.2. Osallisuusosaamisen lisääminen ja jatkuva parantaminen

Toimenpide ja aikataulu: Osallisuuskoulutuksen järjestäminen vuosien 2023-2024 aikana tarvittavalle henkilöstölle, johdolle ja luottamushenkilöille.

Mittari: Luottamushenkilöt ja kaupungin henkilöstö kokevat osallisuusmallin hyväksi ja käyttökelpoiseksi ja osaavat koulutuksen myötä toimia mallin mukaisesti valtuustokauden lopussa

Vastuutaho: kaupunginjohtajan johtoryhmä, hyvinvointikoordinaattori

Toteuma: Osallisuuskoulutuksen järjestäminen henkilöstölle sekä uusille päättäjille on kirjattu yhdeksi osallisuusmallin kehittämistavoitteeksi. Henkilöstöpalvelut suunnittelee ja koordinoi henkilöstön koulutuksen. Hallintopalvelut koordinoi uusien luottamushenkilöiden koulutuksen.

Tavoite 1.3. Salo yhdessä -osallistuvan budjetoinnin kehittäminen

Toimenpide ja aikataulu: Määräraha varataan vuosittain talousarvioon ja käytännöstä tulee pysyvä. Määrärahaa pyritään tarvittaessa kasvattamaan. Määrärahan käyttöehtoja pohditaan ja kehitetään poikkihallinnollisessa työryhmässä. Määrärahojen käytön ensisijaisena tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen eri tavoin.

Mittari: Määräraha on käytettävissä vuosittain koko valtuustokauden ajan. Määrärahojen käytölle määritellään erilaisia hyvinvointia edistäviä teemoja ja käytöstä raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksessa.

Vastuutaho: talousarviovalmistelusta vastaavat, osallistuvan budjetoinnin työryhmä

Toteuma:

Osallistuvassa budjetoinnissa on pääosin salolaisten yhdistysten ja yrittäjien ideoiden pohjalta ja toimesta toteutettu vuosien 2021-2024 aikana n. 400 000 eurolla yli 50 hanketta, joiden kautta kaupunkilaiset ovat päässeet osallistumaan esim. maksuttomiin konsertteihin ja erilaisiin tapahtumiin ja vaikuttamaan esim. valotaiteesta. Kuntalaiset ovat päässeet myös liikkumaan liikkumaan uusille kuntoportaille, leikkitelineille, frisbeegolfradoille ja retkipoluille. Kuntalaisäänestyksissä on samana aikana annettu yli 34 000 ääntä.

Lisätietoja: www.salo.fi/osallistuvabudjetointi

Yhden hanketoimijan palaute vuoden 2024 osallistuvasta budjetoinnista:

” Osallistuva budjetointi on hyvä vaihtoehto esim. Leader-rahoitukselle. Osallistuva budjetointi on ehkä näppärämpi ja helpompi vaihtoehto rahoitukseen. 100 %:n rahoitusosuus on todella upea mahdollisuus. Lisäksi on hyvä, että asukkaat voivat vaikuttaa valintoihin äänestyksen kautta. Samalla näkee, millaisia ideoita muilla toimijoilla on. Olimme kyläyhdistyksessä erittäin iloisia siitä, että saimme ideaamme rahoituksen! Kaikki sujui oikein hyvin. Kaupungin virkamiesten apu esim. turvallisuuden kysymyksissä oli tarpeen.”

Osallistuvan budjetoinnin saamista kaupungin pysyväksi toimintatavaksi on valmisteltu osallistuvan budjetoinnin työryhmässä loppuvuoden 2024 ja alkuvuoden aikana. Kaupunginhallitus on päättänyt vakinaistaa osallistuvan budjetoinnin osana kaupungin toimintaa sekä hyväksynyt osallistuvan budjetoinnin menettelytavat 24.3.2025 § 114 vuodesta 2026 alkaen.

Kuva 2. Suomusjärvelle toteutettiin grillikatos yhtenä vuoden 2024 osallistuvan budjetoinnin hankkeena

Tavoite 1.4. Osallisuuden työkalupakki & erilaisten osallisuuden menetelmien käyttöönotto

Toimenpide ja aikataulu: Osallisuustyöryhmä työstää työkalupakkia osallistaen työhön eri tahoja vuosien 2023-2024 aikana.

Mittari: Työkalupakki on valmis ja käytettävissä vuoden 2024 aikana

Vastuutaho: osallisuustyöryhmä

Toteuma: Osallisuustyöryhmä on valmistellut kaupungin osallisuusmallia. Varsinaista työkalupakkia ei ole valmisteltu. Määräaikainen yhteisökoordinaattori on aloittanut työt kesällä 2024 ja kehittänyt toimintamallia kyläyhdistysten keskinäiselle ja kaupungin kanssa tehtävälle yhteistyölle. Perniön kirjaston alakerrassa on avattu uusi yhteisöllinen tila yhdistysten ja kirjaston ryhmien käyttöön maaliskuussa 2025.

Tavoite 1.5. Ennakkoarviointi päätöksenteon tukena

Toimenpide ja aikataulu: Asioiden valmistelijoille ja luottamushenkilöille järjestetään tarvittaessa koulutusta EVA:usten tekemiseen ja arviointiin. Kuntaliiton vaikutusten ennakkoarviointin sähköinen työkalu on kaikkien asioita valmistelevien käytettävissä.

Mittari: Vuosittain hyvinvointikertomuksessa raportoidaan (vuodesta 2022 alkaen), paljonko ennakko vaikutusten arviointeja on tehty eri lautakunnissa ja kaupunginhallituksessa. Vuosittain jokaisessa lautakunnassa sekä kaupunginhallituksessa on tehty vähintään yksi ennakko vaikutusten arviointi.

Vastuutaho: yhteyspäällikkö

Toteuma: Ennakko vaikutusten arvioinneista on järjestetty vuoden aikana muutamia Teams-koulutuksia keskittyen erityisesti lapsivaikutusten arviointien kouluttamiseen. Lisäksi kaikille lautakunnille ja kaupunginvaltuustolle on järjestetty lapsivaikutusten arviointiin liittyvää koulutusta. Ennakko vaikutusten arviointeja on tehty kaikissa lautakunnissa vähintään tavoitteen verran – osassa lautakuntia evaus on osa normaalia valmisteluprosessia (esim. luvitus, kaavoitus), eikä arviointeja tehdä erillisille pohjille.

Tavoite 1.6 Yhdistysten kaupungin tilojen pysyvän käytön periaatteista päättäminen

Toimenpide: Päätetään yhdistysten pysyvästi käyttämien kaupungin tilojen käyttöehdoista ja vuokrasta siten, että päätöksellä pyritään laajentamaan yhdistysten mahdollisuuksia käyttää kaupungin tiloja sekä kohdellaan yhdistyksiä tasa-arvoisesti.

Aikataulu ja mittari: Päätös tehdään vuonna 2023 ja se astuu voimaan vuoden 2024 aikana.

Vastuutaho: hallintojohtaja, kiinteistöpäällikkö, tilojen käyttöä hallinnoivien palveluiden johtajat, hyvinvointikoordinaattori

Toteuma: Asiaa on käsitelty kaupunginhallituksen iltakoulussa 30.9.2024. Asia ei ole edennyt päätöksentekoon. Osallisuusmallin hyväksynnän yhteydessä (kaupunginhallitus 24.3.2025 § 113) on päätetty, että asia tuodaan päätöksentekoon vuoden 2025 aikana. Kaupunginvaltuusto on 17.10.2011 § 115 päättänyt yhdistysten tukemisen periaatteista. Periaatteisiin on kuulunut tilojen luovuttaminen, mistä on päätetty seuraavasti: " Vuokraaminen

Kaupunki voi vuokrata yhdistykselle omistamansa tilan tai alueen toistaiseksi voimassa olevalla tai määräaikaisella vuokrasopimuksella. Tilasta peritään vuokra, joka vastaa suuruudeltaan sisäistä vuokraa. Maa-alueen vuokra määräytyy alueelle hyväksytyn hintatason mukaan."

Useita kaupungin tiloja on yhdistysten maksuttomassa ja pysyvässä käytössä toimielinten tai viranhaltijoiden aiemmin tehdyin päätöksin tai ilman päätöksiä. Osa tiloista ja maa-alueista on vuokrattu hyvin edullisesti ja osa valtuuston päätöksen mukaisesti sisäisen vuokran suuruudella. Yhdistysten kohtelu tilojen käytön osalta ei ole tasa-arvoista.

Aikuisten osallisuus

Salolaisista aikuisista yli kymmenesosa tuntee itsensä yksinäiseksi. Työikäisten (20-64 v.) osalta yksinäisyyttä tunnetaan enemmän kuin ikääntyneiden osalta. Salon luvut ovat lähellä muita tutkittuja kuntia ja valtakunnan keskiarvon alapuolella.

20-64 v.	13 %
65 v. ja yli	9 %
75 v. ja yli	9 %

Taulukko 5. Jatkuvasti tai melko usein itsensä yksinäiseksi tuntevat salolaiset (Terve Suomi -tutkimus 2024)

Osallisuuden kokemusta tutkittiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen osallisuusindikaattorin avulla. Erittäin heikko osallisuuden kokemus on noin kymmenesosalla salolaisista aikuisista.

Matala koulutus heikentää salolaisten osallisuuden kokemusta, matalan koulutustason omaavista 11,7 %:lla osallisuuden kokemus on erittäin heikko, kun keski- tai korkea-asteen koulutuksen omaavista erittäin heikkoa osallisuutta kokee 6-7 %.

Osallisuuden kokemus on erittäin heikko useammin miehillä kuin naisilla ja ikääntyessä osattomuuden kokemus kasvaa edelleen. Miesten ja naisten välinen ero on noin 2 prosenttiyksikköä ja esim. 65 vuotta täyttäneillä miehillä 12,3 % ja naisilla 10,2 %.

20-64 v.	8 %
65 v. ja yli	11 %
75 v. ja yli	12 %

Taulukko 6. Erittäin heikkoa osallisuutta kokevat salolaiset osallisuusindikaattorin mukaan (Terve Suomi- tutkimus 2024)

Sosiaali- ja terveyspalveluissa syrjintää (syynä ikä, sukupuoli, etninen tausta, ihonväri, vammaisuus, ulkonäkö, seksuaalinen suuntautuminen, uskonto) on kokenut n. 7 % työikäisistä naisista ja n. 4 % miehistä. Tämä kokemus painottuu matalasti koulutettuun väestöön. Työssä ja työnhaussa syrjintää samoista edellä mainituista syistä on kokenut lähes viidennes työikäisistä naisista ja kymmenesosa miehistä.

Kaupungin toiminnassa, johon vuoden 2025 alusta kuuluvat lakisääteisesti myös työllisyyspalvelut ja kotouttamispalvelut, tulee pohtia keinoja, joilla aikuisväestön syrjinnän ja osattomuuden kokemuksia voidaan pienentää.

Lasten ja nuorten osallisuus

Vuosien 2021 ja 2023 kouluterveyskyselyjen (THL) välillä sosiaali- ja terveyspalvelut ovat siirtyneet kunnilta hyvinvointialueille ja koronapandemia on vaikuttanut merkittävästi erityisesti nuorten elämään. Kouluissa on myös läsnä entistä enemmän myös muita aikuisia kuin opettajia kuten esim. koulunuorisotyöntekijöitä ja tämä muutos vaikuttaa olevan pysyvä sekä tarpeellinen.

4-5 -luokkalaisten alakoululaisten osalta Salon v. 2021 ja 2023 kyselyjen välillä on tapahtunut seuraavia muutoksia. Prosentit on pyöristetty kokonaisluvuiksi.

- Kouluinnostus on laskenut 41 % > 33 % (koko maa 41 %)
- Hyvin opettajien kanssa toimeen tulevien lasten määrä on laskenut 80 % > 74 %
- Vuonna 2023 lapsista 40 % on yrittänyt viettää vähemmän aikaa netissä, muttei ole onnistunut, vuonna 2021 osuus oli 35 %.
- Vähintään kerran viikossa jotain harrastavien määrä on kasvanut 83 % > 89 %
- Kun lapsi on kertonut koulun aikuiselle olleensa kiusattuna tai kiusanneensa muita, kiusaaminen on loppunut tai vähentynyt. Näin kokeneiden lasten määrä on kasvanut 54 % > 60%
- 12 % lapsista kokee, että koulun aikuinen kiusaa häntä. Osuus on pienentynyt ollen 19 % v. 2021. Kiusaamisella tarkoitetaan kyselyssä sitä, että opettaja tai muu koulun henkilökuntaan kuuluva henkilö aiheuttaa sanoilla tai teoilla toistuvasti pahaa mieltä vastaajalle. Kiusaamista ei ole esim. puuttuminen oppilaan omaan häiritsevään käytökseen tai tehtävien tekemättä jättämiseen.

Kun Salon tuloksia verrataan koko maan tuloksiin, niin viisi myönteisintä tulosta liittyvät kaikki kouluruokailuun. Viidestä suurimmasta huolen aiheesta kolme liittyy siihen, että lapsi on saanut osallistua valtakunnan tasoa vähemmän kouluruokailun suunnitteluun (Salo 40 %, koko maa 55 %), koulun asioiden suunnitteluun (Salo 37 %, koko maa 47 %) ja koulun piha-alueen suunnitteluun (Salo 39 %, koko maa 48 %). 4-5 -luokkalaisia vastaajia vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä oli yhteensä 934.

8-9 -luokkalaisten yläkoululaisten osalta huolestuttavia muutoksia Salon vuosien 2021 ja 2023 kyselyjen välillä ovat alla luetellut asiat. Prosentit on pyöristetty kokonaisluvuiksi.

- Nuori kokee, että häneen luotetaan, muutos 82 % > 70 %
- Nuori kokee pystyvänsä vaikuttamaan joihinkin elinympäristönsä asioihin, muutos 72 % > 58 %
- Terveystarkastuksessa nuori kokee, että puhutaan hänelle tärkeistä asioista 82 % > 70 % (koko maa 78 %) ja että nuoren mielipidettä kuunnellaan 85 % > 74 %.
- Kun nuori on kertonut koulun aikuiselle olleensa kiusattuna tai kiusanneensa muita, kiusaaminen on loppunut tai vähentynyt 58 % > 45 %

Kun verrataan Salon tuloksia valtakunnan tuloksiin, niin salolaisista nuorista vain n. 30 %:lla on hyvät empatiataidot (koko maa 41 %). Salolaisnuorista vain 56 % kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään (koko maa 64 %). Koko maan 8-9 luokkalaisista nuorista 95 % harrastaa jotain vähintään kerran viikossa, salolaisista 90 %. Myönteistä Salon tulosten osalta on, että omaan hyvinvointiin opettajalta tai koulupsykologilta ovat nuoret saaneet tukea vähintään 5 % valtakunnan keskiarvoa enemmän. Koululounasta syödään päivittäin myös merkittävästi enemmän kuin valtakunnassa keskimäärin (Salo 78 %, koko maa 62 %). Yläkoulujen 8-9 -luokkalaisista vuoden 2023 kyselyyn on vastannut yhteensä 849 nuorta.

Osallisuuden kokemuksesta ja merkityksestä sekä osallisuusindikaattorista on kerrottu tarkemmin Salon osallisuusmallissa, joka on luettavissa: <https://salo10.oncloudos.com/kokous/2025801-9-108396.PDF>.

3.2 Turvallinen ja viihtyisä elinympäristö

Kokonaistavoite: Viihtyisä ja turvallinen ympäristö sekä helposti saavutettavat palvelut lisäävät salolaisten hyvinvointia

Tavoite 2.1: Luonnossa virkistäytymisen ja liikkumisen ympäristöjen kehittäminen

Toimenpide 1: Ilmasto- ja ympäristöohjelman 2021-2025 toteuttamisen kautta hyvinvoinnin lisääminen

- aikataulu ja mittari: varataan vuosille 2022-2024 riittävät resurssit ohjelman toteuttamiseen ja ohjelman toteutumisen seuranta tehdään vuosittain. Hyvinvointikertomuksessa raportoidaan vuosittain hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät ja tunnistetut ohjelman toteuttamiseen liittyvät toteutuneet toimenpiteet
- vastuutahot: ohjelmassa määritellyt

Toteuma: Kaupungin ilmasto- ja ympäristöohjelman tavoitteina on lisätä asukkaiden hyvinvointia vähentämällä päästöjä, edistämällä kestäviä liikkumistapoja, mahdollistamalla kuntalaisten pääsyn luontoympäristöön, suojelemalla vesistöjä sekä lisäämällä luonnon monimuotoisuutta. Salossa pyritään jatkuvasti kehittämään infrastruktuuria ja palveluja, jotka tukevat sekä ympäristön että asukkaiden hyvinvointia.

Kaupungin metsäohjelma päivitettiin ja tuli voimaan alkuvuodesta 2025. Uudessa ohjelmassa otetaan huomioon muun muassa metsien virkistyskäyttö, luonnon monimuotoisuus, ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen sekä vesistöjen suojeleminen, jotka osaltaan tukevat ympäristön ja kuntalaisten hyvinvointia. Kaupungin virkistysalueiden hoidossa ja kunnossapidossa huomioidaan luonnon monimuotoisuus. Luontoliikuntamestari palkattiin edistämään kuntalaisten luonnossa liikkumista sekä luontosuhdetta.

Sivistyspalvelut hyödynsivät luontoa oppimisympäristönä monipuolisesti lasten luontosuhteen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Myös kulttuuripalveluissa luontoteemat ovat olleet näkyvillä ja lähikulttuuritarjonnan monipuolistamisella on pyritty mahdollistamaan kestäviä liikkumistapoja kulttuurikohteisiin.

Ympäristönsuojelupalvelut on tehnyt kunnostustoimia pohja- ja pintavesien tilan parantamiseksi varmistakseen uima- ja talousveden hyvän laadun sekä edistänyt luonnon monimuotoisuutta patojenpurkuhankkeilla. Kaupunki hankki suojelusuunnitelmat neljälle pohjavesialueelle.

Saaristomeren tilaa on edistetty eri tavoin. Hanke Halikonlahden tilan parantamiseksi aloitettiin ja on tehty suunnitelmia Uskelanjoen vesistön kohentamiseksi. Kaupunki on myös osallistunut Siisti biitsi- sekä Mahanpurua muovista -kampanjoihin, joilla vähennettiin vesistöihin päätyvien roskien määrää.

Työtä edistetään myös kaupungin omistamalla vesihuoltolaitoksella, Salon Vedellä, jossa on käynnistetty kaupunkivesien riskienhallintahanke, jossa pyritään muun muassa estämään haitallisten aineiden pääsyä vesistöön.

Ympäristöteemoista ja monipuolisista virkistyskohteista on viestitty kaupungin kanavilla, millä on haluttu lisätä kuntalaisten tietoutta puhtaasta ympäristöstä sekä mahdollisuuksista edistää omaa hyvinvointia luonnossa virkistäytymisen kautta.

Toimenpide 2: Ulkoilureittien (ei sisällä kuntoratoja) ja niiden saavutettavuuden ja käytettävyyden kehittäminen ja kumppanuuksien vahvistaminen eri toimijoiden kanssa

- aikataulu ja mittari: kehittämistoimintaa tehdään koko valtuustokauden ajan. Mitataan asiakastytyväisyyttä valtuustokausittain ja raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksessa toteutuneet uudet reitit (myös yhteistyönä tehdyt) sekä reittien kokonaismäärä salo.fi/retkeilykohteet sivustolla.
- vastuutaho: liikuntapalvelut yhteistyössä muiden palveluiden kanssa

Toteuma: Luontoreittien ja osittain myös rakennelmien hallinnointi ja ylläpito on ollut hajautuneena kaupungin eri toimialoille. Kunnossapidon selkeyttämiseksi liikuntapalvelut otti kunnossapitovastuun kohteista keväällä 2024, jolloin liikuntapalveluissa aloitti määräaikainen luontoliikuntamestari. Vuoden aikana selvitettiin myös hallinnollisesti sekä sopimuksiltaan epäselvien luontorakenteiden vastuita. Yhteistyö on ollut tiivistä erityisesti ympäristönsuojelupalveluiden, kulttuuri- ja museopalveluiden, yhteisöpalveluiden sekä infrapalvelualueen kanssa, joille luontoreittejä ja rakenteita hallinnollisesti kuuluu. Luonnossa virkistäytymisen ja liikkumisympäristöjen kehittäminen on koko kaupunkiorganisaation yhteinen tehtävä.

Luontopolkujen kunnostustöitä on tehty liikuntapalveluiden toimesta sekä yhteistyössä Waltin ja nuorten työpajatoiminnan kanssa. Kaupungin ylläpitämässä luontokohteissa on tehty olosuhteiden kehittämistä mm. uusien opasteiden ja reittipohjien kunnostusten osalta. Nämä toimet jatkuvat. Valtionavustusta on haettu muun muassa Halikonlahden esteettömän polun kunnostamiseen. Uusien luontoreittien ja rakenteiden suunnittelua on tehty.

Kuva 3. Halikonlahden esteetön reitti, jolla kunnostustyöt on aloitettu maaliskuussa 2025.

Yhdistysyhteistyötä on käynnistetty ja pyritään tiivistämään. Yhteistyö on keskiössä myös valmisteltavassa luontoliikunnan/luonnonvirkistyskäytön kehittämissuunnitelmassa, joka valmistuu vuonna 2025. Aiheeseen liittyen on toteutettu kehittämiskysely loppuvuodesta 2024 ja kuntalaisten osallistamista jatketaan työpajatyöskentelyllä vuonna 2025.

Luonnossa virkistäytymisen ja liikkumisen ympäristöjen kehittäminen on myös kaupunkistrategian 2030 ja ilmasto- ja ympäristöohjelman 2021-2025 mukaista toimintaa. Ohjelmassa todetaan mm.: ”Salolaiset nauttivat kattavasta viher- ja ulkoilualueverkostosta, jolla on positiivinen vaikutus hyvinvointiin. Kattavien luonnon virkistyskäyttö- ja ulkoilumahdollisuuksien takaamiseksi määritellään kaupungissa selkeä alueiden ylläpidon ja kehittämisen työnjako.”

Retkeilykohteiden kokonaismäärä www.salo.fi/retkeilyreitit -sivustolla on 20, joista varsinaisia reittejä on 18.

Tavoite 2.2: Sujuvan ja turvallisen liikkumisen edistäminen sekä kävelyn ja pyöräilyn osuuksien kasvattaminen kulkumuotovalinnoissa

Toimenpide 1: Palveluliikenteen laajempi markkinointi kunnan eri asiakasryhmille ja käytön lisääntyminen

Tarjotaan ikääntyneille, liikuntarajoitteisille ja soveltuvin osin myös vammaisille sekä muille palvelun tarvisijoille vaivaton mahdollisuus asiointiin, virkistäytymiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen suoraan kotoa takaisin kotiin. Tiedotetaan palveluliikenteen käytännöistä aktiivisesti suoraan kohderyhmille.

- mittari: palveluliikenteen käyttäjien määrän kasvu
- vastuutaho: liikennepalvelut & yhteistyö Varhan kanssa

Toteuma: Kaupungin palveluliikenteen matkamäärät kasvoivat vuonna 2024 edelleen. Nousumäärät olivat lähes 10 % suuremmat kuin vuonna 2023 ja lähes 30 % suuremmat kuin vuonna 2021.

Toimenpide 2: Entisiin kuntakeskuksiin rakennetaan erityisesti polkupyörille turvallinen ja laadukas liityntäpysäköintipaikka (huomioiden myös autot ja mopot).

- mittari ja aikataulu: rakennetut uudet liityntäpysäköintipaikat, ensimmäisenä Perniö ja Pertteli v. 2022-2024 ja sen jälkeen pienemmät kuntakeskukset
- vastuutaho: infrapalvelualue

Toteuma: Infrapalvelualue keskusteli vuoden 2024 aikana Perniön ja Perttelin mahdollisista liityntäpysäköintipaikoista Maankäyttöpalveluiden ja Liikennepalveluiden kanssa. Todettiin, että Perttelin liityntäpysäköintipaikkaa varten tulisi tehdä jatkoselvityksiä ELY-keskuksen kanssa. Perniön osalta mahdolliseksi paikaksi ehdotettiin linja-autoasemaa. Alkuvuodesta 2025 Infrapalvelualue tilasi siirrettävän, mutta turvallisen (runkolukittava) pyöräpysäköintiaitauksen. Pyöräaitaus viedään Perniöön keväällä 2025, jotta voidaan seurata pyöräpysäköinnin tarvetta ehdotetussa sijainnissa.

Toimenpide 3: Liikenneturvallisuussuunnitelman 2021 toimenpideohjelman toteuttaminen

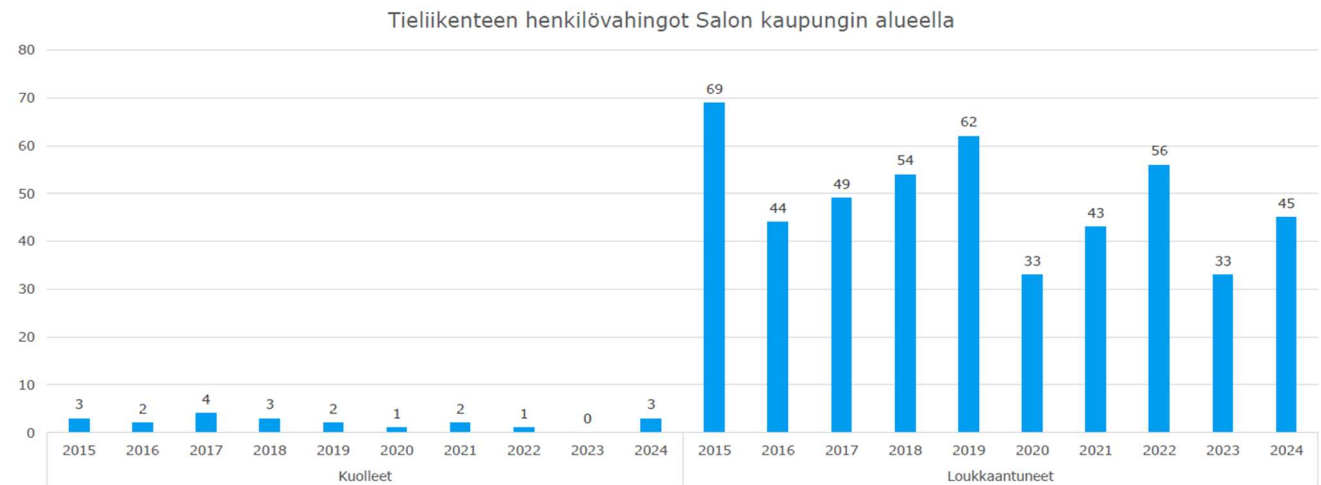
- Tavoitteena 50 % vähemmän kuolleita ja vakavasti loukkaantuneita vuosina 2020-2030, vuoden 2009-2019 tasoon verrattuna.
- mittari ja aikataulu: kuolteiden ja vakavasti loukkaantuneiden määrä aikavälillä 2021-2024 vs. 2009-2019 taso sekä muut suunnitelmaan kirjatut tavoitteet
- vastuutaho: yleisten alueiden kehittäminen ja kunnossapito ja eri sidosryhmät
- kohderyhmä: erityisesti nuoret vuosina 2022-2023

Toteuma:

Salon onnettomuusmäärät ovat pitkällä aikavälillä vähentyneet. Samanaikaisesti kuitenkin myös tilastoinnin peittävyys on heikentynyt, koska poliisi käy onnettomuuspaikalla yhä harvemmin, jolloin tilastoa ei synny.

Tieliikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet

Lähde: Tilastokeskus, 2024* ennakkotieto

Ramboll

Kuvio 11. Tieliikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet Salossa 2015-2024 (Ramboll/ Tilastokeskus)

Myös nuorten onnettomuudet ovat Salossa vähentyneet. 15-17 -vuotiaita nuoria on vakavasti loukkaantunut tai kuollut vuosina 2009-2019 (aikajänne 11 vuotta) yhteensä 138 eli keskimäärin 12,5 vuosittain. Vuosina 2020-2024 (aikajänne 5 vuotta) saman ikäisiä nuoria on loukkaantunut tai kuollut yhteensä 30 eli keskimäärin kuusi vuodessa.

Hieman vanhempien nuorten osalta onnettomuusmäärät pienenevät. Vuosina 2009-2019 18-20 -vuotiaita nuoria on loukkaantunut tai kuollut keskimäärin 6,5 vuosittain ja 21-24 vuotiaita keskimäärin 5,5 vuosittain. Vuosina 2020-2024 18-20 vuotiaita loukkaantuneita/kuolleita on keskimäärin 3,4 vuodessa ja 21-24 -vuotiaita keskimäärin 2,2.

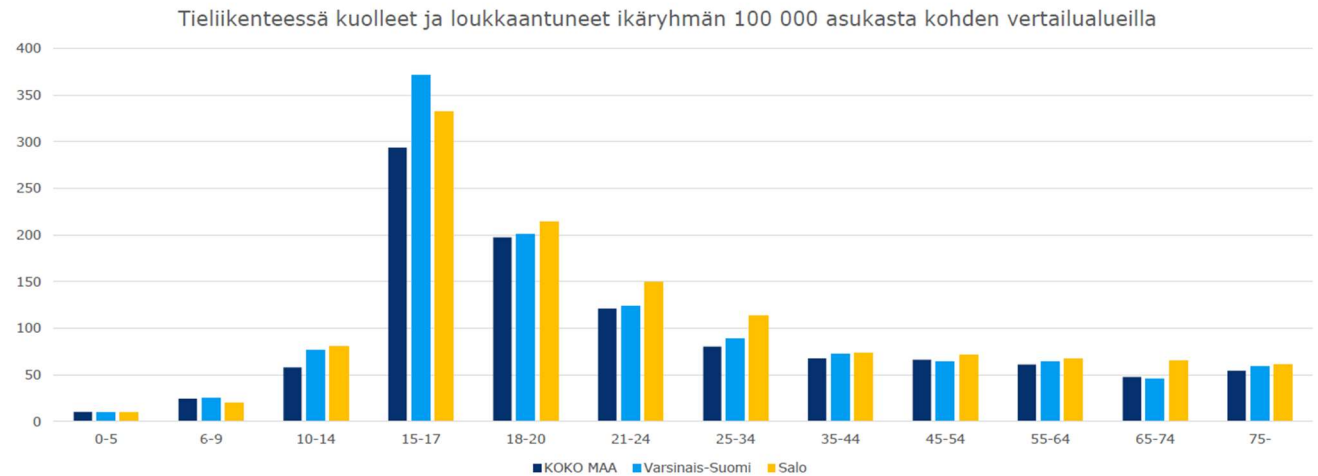
15-17 -vuotiaiden eri kulkutapoja verrattaessa eniten vakavia loukkaantumisia tai kuolemia tapahtuu mopolla ja moottoripyörällä ajettaessa. Vuosina 2009-2019 näitä oli 72 kpl ja vuosina 2020-2024 yhteensä 8 kpl. 18-20 -vuotiailla nuorilla autolla ajettaessa vakavia onnettomuuksia/kuolemia on 2009-2019 tapahtunut 34 ja 2020-2024 vain 7. Autossa matkustajana ollessa vastaavat luvut ovat 31 ja 5.

Tavoitetasoksi vuoteen 2030 asetettu kuolleiden ja vakavasti loukkaantuneiden määrän puolittuminen on nuorten osalta toteutunut jo viidessä vuodessa.

Samanaikaisesti kuitenkin liikennerikoksista syylliseksi epäiltyjen 15-17 vuotiaiden nuorten määrä on kasvanut ja on vuosina 2020-2023 ollut selvästi korkeammalla tasolla kuin vuosina 2014-2019. 18-20 -vuotiaiden osalta epäiltyjen määrä on ollut huipussaan v. 2020, mutta laskenut tämän jälkeen vuosittain vuoteen 2023 asti.

Onnettomuusriski ikäryhmittäin

Lähde: Tilastokeskus, keskiarvo 2020-2024*, 2024 ennakkotieto

Ramboll

4

Kuvio 12. Onnettomuusriski ikäryhmittäin (Ramboll / Tilastokeskus)

Muista suunnitelmaan kirjatusta tavoitteista voidaan todeta, että liikenneturvallisuustyöryhmän toimintaa on kehitetty muiden Varsinais-Suomen kuntien tapaan siten, että vuoden 2024 alusta Ramboll Finland oy on tullut mukaan konsultoimaan kaupungin liikenneturvallisuustyöryhmän työtä. Tämä on edesauttanut esim. viestintää ja tiedon saatavuutta ja jakamista.

Liikenneturvan uutiskirjeitä ja kuvapankkia on hyödynnetty kaupungin viestinnässä ja liikenneturvallisuuteen liittyen on tiedotettu liikennepalvelujen toimesta, kaupunkitiedotteessa ja kouluissa. Paikallisliikenteen linja-autoihin on yhdessä lasten kanssa tehty käytössäännot turvallisen liikkumisen edistämiseksi osana Salon lapsiystävällinen kaupunki -toimintaa. Ikääntyneille on jaettu maksuttomia liukuesteitä kaupungin palvelupisteissä.

Kävelyä ja pyöräilyä on edistetty esim. liikuntapalveluissa erilaisten kampanjoiden avulla. Kaupunki on myös mukana kattavammat pyöräilyverkostot ja palvelut yhteistyöllä (KAPU) -hankkeessa, jossa kehitetään pyörämatkailun ja arkipyöräilyn verkostoja sekä palveluita Varsinais-Suomessa. Hankkeessa arvioidaan kohdekuntien alueella kulkevia pääpyöräreittejä pyörämatkailijan näkökulmasta testiryhmien avulla sekä kehitetään ja innovoidaan pyörämatkailijoiden tarpeet huomioivia palvelumalleja. Hankkeen päätoteuttajana toimii Valonia ja osatoteuttajana Turun AMK. Kunnista mukana ovat Salo, Naantali ja Masku.

Toimenpide 4: Kevyen liikenteen väylien ja keskustan katujen esteettömyyden kehittäminen, kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen kulkumuoto-osuuden kasvattaminen

- mittarit ja aikataulu:
 - keskustan katu ympäristön yleissuunnitelman (2035, hyväksytty 2018) mukaisesti kehitetään esteetöntä jalankulku ympäristöä, yleissuunnitelman toteutuminen vaiheittain
 - tehdään jatkuvasti pieniä toimenpiteitä (esim. luiskat, reunakiveykset, päällysteet) kuntalaisten esittämien ja tarpeellisten kohteiden osalta
 - salolaisten kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen kulkumuoto-osuus kaikista tehdyistä matkoista nousee vuoden 2016 26 %:sta 30 % prosenttiin vuoteen 2025 mennessä. Henkilöauton osuus laskee samassa suhteessa.
- vastuutaho: elinvoimapaalvelut

Toteuma: Vuoden 2024 aikana Inkerinkatu saneerattiin esteettömäksi. Lisäksi kaupungin talousarvioon saatiin määräraha liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden parantamiselle. Esteettömyyden osalta parannettiin suojateiden esteettömyyttä. Kohteet päätettiin yhdessä vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa.

Turuntiellä korjattiin 14 suoja tielle johtavaa kulkua. Työ jatkuu asfaltointien osalta vielä v. 2025. Lisäksi tehtiin palautteiden perusteella tulleita korjauksia mm. Helsingintien risteysalueilla.

Tavoite 2.3: Viihtyisän ja hyvinvointia lisäävän lähi-/kaupunkiympäristön kehittäminen

Toimenpide 1: Viihtyisän kaupunkikeskustan kehittäminen turvallisena ja eri-ikäisten kokoontumisiin houkuttelevana ympäristönä

- mittari: tehtyjen suunnitelmien/ohjelmien toimenpiteiden toteuttaminen vaiheittain (esim. Salon kaupunkikeskusta 2030, esim. jokivarren kehittäminen välillä tori-Vuohensaari) ja taloudellisten resurssien varaaminen talousarvioihin
- vastuutaho: elinvoimapaalvelut yhteistyössä muiden palveluiden kanssa

Toteuma: Kaupunginvaltuusto hyväksyi Salonjoen ranta-alueiden kehittämissuunnitelman 5.2.2024 § 5. Salon kaupunki on hakenut asuntomessuja vuodelle 2028 Salon keskustan alueelle ja osana messuihin valmistautumista on hyväksytty tai käynnistetty erilaisia kaupunkiympäristöä parantavia suunnitelmia, esim. Horninkadun katusuunnitelmamuutos (tekninen lautakunta 22.1.2025 § 6), Tehdaskatu 13 asemakaavan ja tonttijaon muutos (kaupunginvaltuusto 21.10.2024 § 72) sekä asuntomessuihin liittyvät asemakaavan muutosten käynnistämiset (A164 Moisio Rantapuisto, A181 Ollikkalan puutarha-alue, Puusepänpuisto, A190 Kauniaistenkatu 8 ja 10, A 191 Asemakatu 14 ja Helenansilta, A192 Vanha kaupungintalon kortteli) ja lukuisat muut asemakaavan muutokset.

Toimenpide 2: Kaupunginosien ja kylien ja näissä toimivien kaupunkiyhteisöjen profilointi ja esille tuominen viestinnällisesti osana viihtyisää ja vetovoimaista kaupunkia

- mittarit ja aikataulu:
 - eri kylistä tehtyjen sähköisten markkinointikokonaisuuksien kävijäliikenteen kehitys 2022-2024
 - eri kylien tervetuloa-kylttien kehittäminen yhteistyössä kylien yhteisöjen kanssa v. 2025 mennessä
- vastuutaho: viestintäpalvelut yhteistyössä eri kaupunginosien & kylien yhteisöjen kanssa

Toteuma: Verkkosivuille on koottu kylien esittelyjä sekä tehty muuttajatarinoita eri puolilta Saloa ja tehty digimarkkinointia. Muuttajille suunnatuilla sivuilla on käyty noin 12 000 kertaa.

Toimenpide 3: Lähivihreän lisääminen ympäristössä

- mittari ja aikataulu: hoitokäytäntöjen kehittäminen ja monimuotoisuuden lisääminen Ilmasto- ja ympäristöohjelman tavoitteiden ja aikataulun mukaisesti.
- vastuutaho: infrapalvelualue/ viheraluetiimi

Toteuma: Kun Satamakadun heikkokuntoisia hopeasalavia on poistettu ja korvattu punatammilla, on katualueen viherkaistalle paikoin perustettu kadunvarsiniittyjä. Samalla poistetuista puunrungoista noin 1/3 on siirretty eri puolille kaupungin viheralueita lahopuiksi. Hanke on alkanut vuonna 2023 ja jatkuu vuodelle 2026 saakka.

Salon rantapuistojen kehittämisessä on huomioitu ja huomioidaan jatkossakin hyönteisten ja pölyttäjien elinympäristön parantaminen. Esimerkiksi Joenkouranpuistoon on istutettu laajempi kukkapuualue tuohituomea.

Luonnon monimuotoisuuden käsitettä ja merkitystä tuotiin esiin Varsinais-Suomen kuntien yhteisellä viestintäkampanjalla, johon kuntien yhteinen puolueeton kestävä kehityksen asiantuntijaorganisaatio (Valonia) tuotti yhteisiä materiaaleja kuntien hyödynnettäväksi. Kampanja näkyi kaupungin sosiaalisessa mediassa kesän 2024 ajan. Kampanjan aikana jaettiin luonnon monimuotoisuuteen liittyvää tietoa sekä käytännön vinkkejä kuntalaisille. Lisäksi kaupunki jakoi monivuotisten, pölyttäjäturvallisten niittykasvien siemeniä kaupungin eri kesätahtumissa.

Toimenpide 4: Sisääntuloväylien (Hämeentie, Mariankatu, Tehdaskatu) muuttaminen bulevardikaduiksi/ katupuiden lisääminen keskustan osayleiskaavan tavoitteiden mukaisesti.

- mittari ja aikataulu: osayleiskaavan tavoitteiden mukaisesti

- vastuutaho: elinvoimapaalvelut/ viheralueiimi

Toteuma: Tehdaskadun osalta kiertoliittymä on toteutettu. Kiertoliittymä on alku kadun uudistukselle, jota toteutetaan vaiheittain maankäytön muuttuessa Tehdaskadun varrella. Kiertoliittymään liittyvät työt saatetaan valmiiksi kevään 2025 aikana. Uutta puustoa lisätään poistetun puuston tilalle ja liikennealueen jakajiin istutetaan uusia koristepensaita. Uusia katupuita ja muita istutuksia on tullut myös Moisio alueen katualueiden uudistuksien yhteydessä Kirkko-, Rummunlyöjän- ja Inkerinkaduille.

Toimenpide 5: Monimuotoisten puistoalueiden esteettömyyden ja saavutettavuuden edelleen kehittäminen

- mittari ja aikataulu: Peruskorjattavissa ja uusissa perustettavissa puistoissa puistokäytävät ja muut alueet, joissa liikutaan, toteutetaan jatkuvana työnä mahdollisimman esteettömiksi. Valaistuksen tarve ja kehittäminen otetaan jatkuvasti suunnittelukohteissa huomioon.
- vastuutaho: infrapaalvelualue/Viheralueiimi

Toteuma:

Sibeliuspuisto peruskorjattiin syksyllä 2023 ja istutuksia lisättiin vielä keväällä 2024. Alueen valaistus, käytävien rajaukset ja istuimet uusittiin. Kyseisen arvopuiston esteettömyys ja käytettävyys koheni merkittävästi.

Vuoden 2024 aikana peruskorjattiin yhteensä kolme leikkipaikkaa. Leikkipaikat sijaitsevat Ollikkalan ja Sirkkulun kaupunginosissa sekä Perttelin Kaivolassa. Leikkipaikoille rakennettiin murskepinatiset käytävät, jotka pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman esteettömiksi. Alueiden vanha valaistus uusittiin, jolloin leikkipaikkojen käytettävyys etenkin syksyiseen aikaan parani.

Kuva 4. Äijänsillanpuiston v. 2024 kunnostettu leikkipaikka Sirkkulassa

Toimenpide 6: Päiväkotien pihojen yhtenäisyyden ja toimivuuden kehittäminen

- mittari ja aikataulu: turvalliset aidat (korkeus 120 cm) ja portit kaikissa päiväkodeissa ja turvallinen valaistus kaikkien päiväkotien pihoilla sekä lasten monipuolisen liikkumisen mahdollistaminen pihoilla jatkuvana työnä.
- vastuutaho: sivistyspalvelut, tilapalvelut

Toteuma: Lasten liikuntaa ja liikkumista tuetaan ja mahdollistetaan pihoilla ja lähiympäristöissä osana arjen toimintaa. Valaistuksen uusimisia päiväkodeissa ei ole tehty. Leikkivälineitä on uusittu seuraavissa päiväkodeissa:

- Metsärinteen päiväkot, Halikko as.
- Torikadun päiväkodin väistötila, Hakastaronkatu 6
- Hajalan päiväkot
- Vartsalan päiväkot

- Kalliorinteen päiväkot, Teijo
- Tupurin päiväkot
- Toijan päiväkot

Kolmilanka-aitoja on uusittu seuraavissa päiväkodeissa:

- Isohärjän päiväkot
- Kärävuoren päiväkot
- Muurlan päiväkot
- Tupurin päiväkot

Toimenpide 7: Prosenttitaiteen toteuttaminen kaupungin rakennushankkeissa

- mittari: periaatteen johdonmukainen käyttö uusinvestointien rakennushankkeissa, tilinpäätöksiin kirjattavat toteutuneet investoinnit. 0,5 % -1 % hankkeiden rakentamisen kustannuksista käytetään taidehankintoihin.
- vastuutaho: kaupunginvaltuusto (talousarviot), kulttuuripalvelut, tilapalvelut

Toteuma: Kaupunginhallituksen tekemä päätös (26.3.2012 § 201) on ristiriidassa prosenttitaiteen toimintakäytänteiden ja sääntöjen kanssa, eikä prosenttitaiteen hankintoja ole päätöksen jälkeen voitu toteuttaa hankkeisiin budjetoituna. Taidehankinta Märyn uuteen päiväkot-kouluun toteutui vuonna 2021 rakennushankkeesta erillisenä investointina. Prosenttiperiaatetta ei mainita kaupungin uusissa talonrakennusohjeissa (2024), joissa mainitaan ainoastaan mahdolliset taidehankinnat. Asia avataan uuteen käsittelyyn keväällä 2025. Vapaa-ajan lautakunta on päättänyt kokouksessaan 6.3.2025 § 17 esittää kaupunginvaltuustolle prosenttiperiaatteen mukaisen taidehankintamenettelyn päivittämistä.

Toimenpide 8: Salon julkisen taiteen ohjelman tekeminen ja hyväksyminen

- mittari ja aikataulu: ohjelma valmistuu viimeistään 2025
- vastuutaho: kulttuuripalvelut

Toteuma: Julkisen taiteen ohjelman kirjoittaminen vaatii pohjaksi prosenttiperiaatteen noudattamisen säännöt ja toimintamallin. Toimivaa mallia ei toistaiseksi ole. Ohjelmaan liittyvä julkisen taiteen huoltosuunnitelma valmistui loppuvuodesta 2024 ja se jalkautetaan käytäntöön jo vuoden 2025 aikana.

Toimenpide 9: Asuntopoliittisen ohjelman 2030 toteuttaminen mm.

- kaupungin kaikille asukkaille on tarjolla elämäntilanteeseen sopiva asunto viihtyisässä ja toimivassa asuinympäristössä
- asunnottomuuden väheneminen toimenpideohjelman avulla
- hyvän yhteistyön toteuttaminen asumispalveluja tuottavien tahojen kanssa
- vastuutaho: kaupunkikehityspalvelut

Toteuma: Kaupunki on aktiivisesti asemakaavamuutoksia laatimalla mahdollistamassa uusia asuntoja Salon keskustaan, jossa on luontaista kysyntää uusille asunnoille ja hyvät palvelut. Samalla luodaan esteettömiä asuntoja, jotka soveltuvat mm. ikääntyville ihmisille.

Kaupunki on myös parhaillaan toteuttamassa yhteistyössä Salon vuokratulojen kanssa uusia vuokratuloja muualle keskustajaamaan. Näistä ensimmäinen toteutetaan Isohärjänmäen alueelle.

3.3. Terveellisten elin- ja elämäntapojen edistäminen

Kokonaistavoite: Kaupunki edistää erilaisin toimin eri-ikäisten kuntalaisten hyvän arkirytmien ja hyvinvointia edistävien elin- ja elämäntapojen noudattamista, minkä avulla ehkäistään terveyshaittojen syntyä ja niiden kasvua.

Tavoite 3.1. Kaupungin toiminnassa etsitään jatkuvasti tapoja, joilla kaupunkilaiset voivat ylläpitää hyvinvointia edistäviä ihmissuhdeverkostoja ja mahdollistetaan terveitä elintapoja tukevaa yhteistyötä esim. kolmannen sektorin ja muiden alueen toimijoiden kanssa.

Toimenpide 1: Hyvän mielen kunta - hanke

- Salo on vuoden 2022 loppuun asti (ainakin) mukana MIELI ry:n Hyvän mielen kunta -hankkeessa, jossa pyritään luomaan kunnille työkalupakkia mielen hyvinvoinnin edistämiseen kunnan eri toiminnoissa, <https://mieli.fi/mieli-ry/hankkeet/hyvan-mielen-kunta-hanke/>. Hankkeen vaikutukset Salon kaupungissa selviävät hankkeen etenemisen myötä. Vuonna 2022 Salossa keskitytään erityisesti lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseen hankkeen tarjoamin aputyökaluin.

Toteuma: Kaupunki osallistui vuosien 2023-2024 aikana mielenterveyden edistämisen nykytilanteen, osaamisen ja kehittämistarpeiden tunnistamisen hankkeeseen. Sen tuotoksena arvioitiin mielenterveyden edistämisen nykytila Salossa (liite 4) ja asetettiin tavoitteet kaupungin Mielenterveyden edistämisen suunnitelmalle 2024-2025. Kaupunginhallituksen hyväksymä suunnitelma on luonut pohjaa myös konkreettiselle moniammatilliselle yhteistyöskentelylle mielen hyvinvoinnin ja mielenterveyden edistämiseksi Salossa.

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2024-2025 hyväksyttiin kaupunginhallituksessa loppuvuonna 2024. Aiempaa suunnitelmaa vuodelta 2021 suunnitelmaa tuli päivittää toiminnan laadun ja selkeän vastuunjaon varmistamiseksi hyvinvointialueuudistuksen jälkeen. Ehkäisevä päihdetyö kuuluu lakisääteisesti sekä kunnille että hyvinvointialueille. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman sekä mielenterveyden edistämisen suunnitelman toteutuminen raportoidaan erikseen vielä vuoden 2026 alkupuolella.

Tavoite 3.2 Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin ja kokonaishyvinvoinnin tukeminen ja terveyserojen kaventaminen

Toimenpide 1: Vahvistetaan toimia, joilla lasten ja nuorten ahdistuneisuus, masentuneisuus ja yksinäisyys vähenevät

- Keinot ja mittarit:
 - Unicefin Lapsiystävällinen kunta- mallissa luodun Salon toimintasuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen kaupungin organisaatiossa. Toimenpiteiden toteuttamiseen sitoutuu koko organisaatio.
mittari: Unicefin Lapsiystävällinen kunta- mallin mukainen seuranta ja arviointi.
Tavoitteena saada kaupungille Lapsiystävällinen kunta- tunnustus.
 - Perusopetuksessa lukuvuoden 2022-2023 teemana on Mielen hyvinvointi ja MIELI ry:n kanssa järjestetään syksyllä 2022 koulutuksia Hyvän mielen taitomerkin käytöstä, mittari alla.
 - Vuonna 2021 hyväksytyn ehkäisevän päihdetyön suunnitelman toimeenpano lasten ja nuorten osalta koko valtuustokauden aikana.
mittari: toteutuneet toimenpiteet vuosittain
 - Puheeksi otto ja haasteiden (kiusaaminen, yksinäisyys, lähisuhdeväkivalta, mieliala, päihteet, haitallinen pelaaminen) varhainen tunnistaminen ja tuen tarjoaminen kaikilla lapsia, nuoria ja perheitä kohtaavilla tahoilla.

- Lukutaitoa vahvistavien toimenpiteiden toteuttaminen koko valtuustokauden ajan: esim. Lukeva Salo-hankkeet, yläkoululaisten lukutaidon kehittäminen, kirjastojen ja koulujen yhteistyön kehittäminen, sanataiteen taiteen perusopetuksen aloittaminen kansalaisopistossa 2023.
mittari: vuosittaiset vuosiluokkaseulat FUNA 3-9 lk lukutaidon osalta
- Harrastamisen lisääminen: peruskouluikäisten harrastamisen Suomen mallin - toteuttaminen, toiminnan kehittäminen poikkihallinnollisesti, monikanavaisen tiedottamisen lisääminen ja toiminnan jatkuvuuden varmistaminen. Suositetaan ilmoittautumisissa ja toiminnan järjestelyissä niitä lapsia ja nuoria, joilla ei ole ryhmäharrastuksia.
mittari: Mun juttu-harrastustoimintaan vähintään yhden lukukauden / kurssin ajan osallistuneiden lasten ja nuorten prosentuaalinen osuus kasvaa, harrastamattomien lasten ja nuorten osuus pienenee.
- Lisätään lasten ja nuorten liikkumista ja tuetaan keinoja jatkaa liikuntaharrastusta aikuisikään asti. Tehdään pitkän tähtäimen suunnitelmia poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä järjestöjen kanssa. Kouluissa tehdään terveydenhuollon toimesta LIIKKU-lähteitä liikuntaneuvontaan niistä oppilaista, joilla Move-mittausten tulokset ovat heikot ja liikkuvuudeltaan kaikilta osa-alueilta heikot tulokset saaneet lapset ohjataan kuntoutukseen.
mittari: Move-tulosten perusteella huonokuntoisten 5. ja 8. lk oppilaiden osuus pienenee (2021 huonokuntoisten osuudet 34,5 % ja 44,8%), 8 lk kouluterveyskyselyissä alle 1 t / viikossa liikkuvien osuus pienenee.
- Tuetaan hyvää arjen ruokarytmiä ja lihavuuden ehkäisyä, kts. toimenpiteet 2 ja 3.
- Laadukkaan etsivän nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminnan toteuttaminen.
mittari: Sovari- vaikuttavuusmittarin tulokset Salon etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan osalta.
- vastuutahot: koko kaupungin organisaatio, sivistyspalvelut, ehkäisevän päihde- ja mielenterveyshuollon yhteistyöryhmä, yhteisöpalvelut
- mittarit toimenpiteen 1.osalta: Kouluterveyskyselyjen muutos vuosina 2019, 2021, 2023, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen hyvinvointiprofiilikyselyt (3-9 lk) eri vuosina.
- aikataulu: Pääosin koko valtuustokauden ajan

Toteuma:

Lapsiystävällinen kunta (LYK) -toiminta

LYK-koordinaatioryhmä on kokoontunut säännöllisesti seuraamaan ja arvioimaan kaupunginvaltuuston 2023 hyväksymässä toimintasuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Koordinaatioryhmän laaja kokoonpano on tukenut Lapsiystävällinen kunta –kehittämistyön toteuttamista läpi koko kaupunkiorganisaation ja kehittämistyö on edennyt suunnitellusti. Eri palvelualueilta nimettyjen LYK-agenttien työskentely on osaltaan tukenut koko organisaation sitoutumista kehittämistyöhön ja edistänyt lapsen oikeusosaamista kaikilla toimialoilla.

Lapset ovat ainoa erikseen mainittu väestöryhmä Salon kaupunkistrategiassa ja siten lapsiystävällinen kunta -mallin mukaisella työllä on vahva mandaatti. Kehittämistyön myötä on vahvistettu organisaation osaamista lapsivaikutusten arvioinnissa ja vaikutettu myönteisellä tavalla lapsen edun arviointiin päätöksenteon valmistelussa. Lapsivaikutusten arviointi on tuotu osaksi hankeohjetta ja asiasta koulutetaan säännöllisesti niin viranhaltijoita kuin luottamushenkilöitä. Kaupunkitason yhdenvertaisuusohjelma on hyväksytty 2024 ja palvelualueiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat ajan tasalla. Lasten osallisuuden vuosikello on tehty. Kaupunkiin on perustettu harrastustoimijoiden tiimi, jonka tavoitteena on edistää harrastustoiminnan saavutettavuutta ja vähentää harrastamattomien lasten määrää.

Toimintasuunnitelman toteutumista arvioidaan UNICEF'in toimesta loppukeväästä 2025. Mahdollisen lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen jälkeen kaupunki on sitoutunut jatkamaan mallin mukaista kehittämistyötä ja laatimaan uuden toimintasuunnitelman tunnistettujen kehittämiskohteiden pohjalta.

Perusopetus

Yhteisöllisyys on perusopetuksen teemana lukuvuosina 2024–2026. Kevään 2024 aikana rehtorit ovat valmistautuneet ja yhdessä työstäneet keinoja yhteisöllisen koulun johtamiseen. Kouluissa ja rehtorikokouksissa on lukuvuoden aikana pohdittu ja keskusteltu käytännön toimista, joilla lisätään yhteisöllisyyttä sekä oppilaiden ja perheiden osallisuutta. Erityinen painotus on ollut yhteistyössä koulun sisällä sekä kouluyksiköiden välillä. Koulujen työsuunnitelmiin on kirjattu käytännön toimenpiteet, joilla yhteisöllisyyttä vahvistetaan ja koulun toimintaa kehitetään sekä yhteistyön muodot. Lisäksi koulujen osallistavaa toimintakulttuuria ja yhteisöllistä johtamista on vahvistettu Rehtoriakatemia-tapaamisilla. Rehtoriakatemiatarjooa vararehtoreille ja johtoryhmissä toimiville mahdollisuuden kehittää johtamisosaamistaan. Tavoitteena on edistää yhteisöllisen systemisen johtamisen toteutumista.

Oppivan Salo -kehittämisohjelman vuosien 2024–2027 keskeisiä tavoitteita ovat yhteisöllisyyden lisäksi lukutaidon vahvistaminen, oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistaminen sekä koulupolkujen sujuvuuden edistäminen varhaiskasvatuksesta lukioon. Lukevan Salon lukutaitostrategian käyttöönottoa jatketaan, ja kouluhenkilöstölle on järjestetty useita koulutuksia SALO:n lukumallista ja lukemisen vuosikellosta. Perheet on otettu vahvasti mukaan lukutaidon kehittämiseen.

Kuva 5. Vuoden suomenopettaja 2024 Piia Ukura toimii Salossa äidinkielen ja kirjallisuuden opettajana ja on palkittu lukutaidon kehittämisystään. Kuvaaja Jaana Lietzén.

Uusi perusopetuslaki astuu voimaan 1.8.2025, ja oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistukseen on valmistauduttu kehittämällä oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä sekä inklusiivista toimintakulttuuria. Uuden paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa huomioidaan erityisesti laaja yhteistyö ja oppilaan eheä koulupolku.

Kielitietoisuutta edistävää koulutusta ja suomi toisena kielenä -koulutuskokonaisuuksia on edelleen järjestetty opettajille ja ohjaajille. Koulujen henkilöstön valmiuksia huomioida kielellinen tuki on vahvistettu erityisesti nykyisessä tilanteessa, kun valmistavan opetuksen oppilaita siirtyy perusopetukseen. Lisäksi vuoden 2025 aikana kotoutumispalveluiden ohjaaja työskentelee kouluissa lasten ja nuorten tukena.

Hyvinvointityötä on jatkettu tukemalla laaja-alaisten hyvinvointitaitojen vakiinnuttamista osaksi perusopetusta. Koulujen hyvinvoinnin vuosikelloja käytetään suunnitelmallisesti arvioimalla edellisen vuoden toimenpiteitä ja tarkistamalla tavoitteita tarvittaessa.

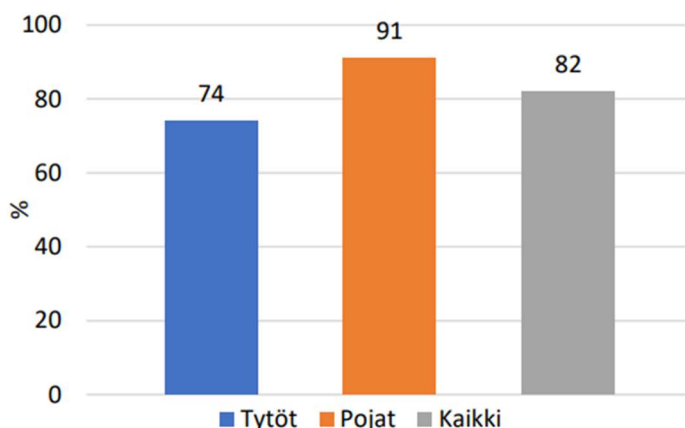
Hyvinvointikoulutuksia on järjestetty koko lukuvuoden ajan, ja koko kouluhenkilökunta on osallistunut koulutukseen, jossa käsiteltiin tukikeinoja lasten ja nuorten ahdistuneisuuden kohtaamiseen.

Turun yliopiston Sote-akatemian kanssa on järjestetty rehtoreille koulutusta yhteisöllisen opiskeluhuollon johtamisesta. Alkuvaiheessa on kerätty rehtoreiden kokemuksia ja tunnistettu kehittämiskohteita. Tavoitteena on kehittää jokaiselle koululle yhteisöllisen opiskeluhuollon vuosikello. Keväällä 2025 on tarkoitus suunnitella tulevaa lukuvuotta 2025–2026 koulutuksessa saatujen oppien mukaisesti.

Kiusaamisen vastaiseen työhön koulut ovat syksyllä 2024 ottaneet käyttöön Someturvan, digitaalisen palvelun, jonka kautta saa nimettömästi apua verkossa kohdattuihin ikäviin tilanteisiin. Käyttäjät saavat nopeasti osaavaa ja konkreettista apua sekä tilanteeseensa sopivat toimentasuositukset. Someturva-palveluun tuli ensimmäisten käyttökuukausien aikana vireille 38 tapausta. Näistä 84 prosenttia oli oppilaiden ilmoittamia ja loput ilmoituksista tuli koulun henkilöstöltä. 16 prosenttia käsitellyistä tapauksista on täyttänyt rikoksen tunnusmerkit. Käsitellyistä tapauksista 68 prosentissa on ollut rikoksen uhka ja apua on saatu ennen kuin tilanne on edennyt rikokseksi. Ilmoitusten sisällöstä suurin osa on liittynyt kunnianloukkaukseen. Vastaajista 69 prosenttia ilmoitti, että Someturva oli ensimmäinen taho, jolle lapsi tai nuori kertoi tilanteesta. Someturva on alkuvaiheessaan osoittautunut hyväksi lisäpalveluksi. Koulujen henkilöstön keinot puuttua sosiaalisessa mediassa tapahtumiin ovat hyvin rajalliset. Palvelun käyttöä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti toteutuissa ohjausryhmän kokouksissa.

Salon poissaolomallia on kehitetty edelleen, ja poissaoloihin on laadittu selkeät yhteiset toimintatavat. Poissaoloja seurataan säännöllisesti niin koulu- kuin kaupunkitasolla. Yhteistyössä perheiden ja opiskeluhoollon sekä muiden moniammatillisten tahojen kanssa pyritään varhaiseen puuttumiseen.

Lukuvuonna 2024 valmistui DAGIS Salo -tutkimus, johon kutsuttiin mukaan Salon peruskoulujen 3.–6.-luokkien oppilaat perheineen sekä koulujen henkilökuntaa. Tutkimus tuotti uutta tietoa ympäristön vaikutuksista koululaisten terveyteen ja hyvinvointiin, mukaan lukien elintavat, paino, itsesäätelytaidot, oppiminen ja stressistä palautuminen. Tulosraportti on luettavissa: https://dagis.fi/wp-content/uploads/2024/12/dagis-salo_raportti_final.pdf

Kuvio 13. Salon 5-6 -luokan oppilaat, jotka kokevat mielen hyvinvointinsa hyväksi WHO-5 -mittarilla (Dagis Salo 2023-2024 -tutkimus)

Koulut keräävät säännöllisesti tietoa oppilaiden hyvinvoinnista Koulun hyvinvointiprofiili -kyselyn avulla. Syksyllä 2024 kyselyyn osallistuivat kaikki 3.–9.-luokkien oppilaat. Tulokset käsiteltiin yhteisöllisissä opiskeluhoolloryhmissä ja rehtorikokouksissa, ja niiden perusteella tehtiin tarvittavia toimenpiteitä. Kyselyiden vastauksia hyödynnetään myös tulevan lukuvuoden suunnittelussa.

Oppimisen ja oppimisvaikeuksien arviointivälineen FUNA:n kehitystyö jatkuu. FUNA-arviointeja tehtiin vuosiluokille 2, 4, 6 ja 7. Tuloksia käytetään oppilaiden tuen suunnitteluun ja sen riittävyyden arviointiin. FUNA on myös osa tietojohdantaa, sillä se mahdollistaa ajantasaisen tiedon keräämisen oppilas-, ryhmä-, koulu- ja kuntatasolla sekä tukee päätöksentekoa ja resurssointia.

Mielenterveyden edistäminen

Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattori on osallistunut koulujen yhteisöllisiin oppilashuoltoryhmiin kuluva lukuvuoden aikana. Hän on esitellyt keinoja, joilla voidaan tukea lasten ja nuorten hyvinvointia, vähentää kiusaamista ja ehkäistä yksinäisyyttä. Tilaisuuksissa on pohdittu, miten koulu ja yhteisö voivat tukea nuoria ja auttaa heitä voimaan paremmin. Samalla voidaan tunnistaa hyvinvointia heikentäviä tekijöitä. Tietoa on jaettu myös vanhempainilloissa, ja aiheesta on keskusteltu vanhempien kanssa. Vuoden 2025 aikana otetaan käyttöön Terveystien ja hyvinvoinnin laitoksen mielenterveyden hyviä käytäntöjä kouluissa. Tämä toteutuu aluksi erityisryhmille kohdennettuna.

Kouluterveyskyselyjen vuosien 2019, 2021 ja 2023 tulosten mukaan lasten ja nuorten mielenterveyshäiriöt ovat yleistyneet sekä Salossa että valtakunnallisesti vuodesta 2019 vuoteen 2023. Yleisimmät häiriöt ovat sosiaalinen ahdistuneisuus, ahdistus ja mielialaan liittyvät ongelmat. Lisäksi syömishäiriöihin sairastumisriski on kasvanut vuodesta 2021 lähtien.

Vähintään lievää ahdistusoireilua

Kuvio 14. 4-5 -luokkalaisten ahdistusoireilu Salossa ja koko maassa (kouluterveyskyselyt 2021 ja 2023)

Sosiaalinen ahdistuneisuus

Sosiaalinen ahdistuneisuus

Kuvio 15. 8-9 -luokkalaisten ja lukiolaisten sosiaalinen ahdistuneisuus Salossa ja koko maassa (kouluterveyskyselyt 2021 ja 2023)

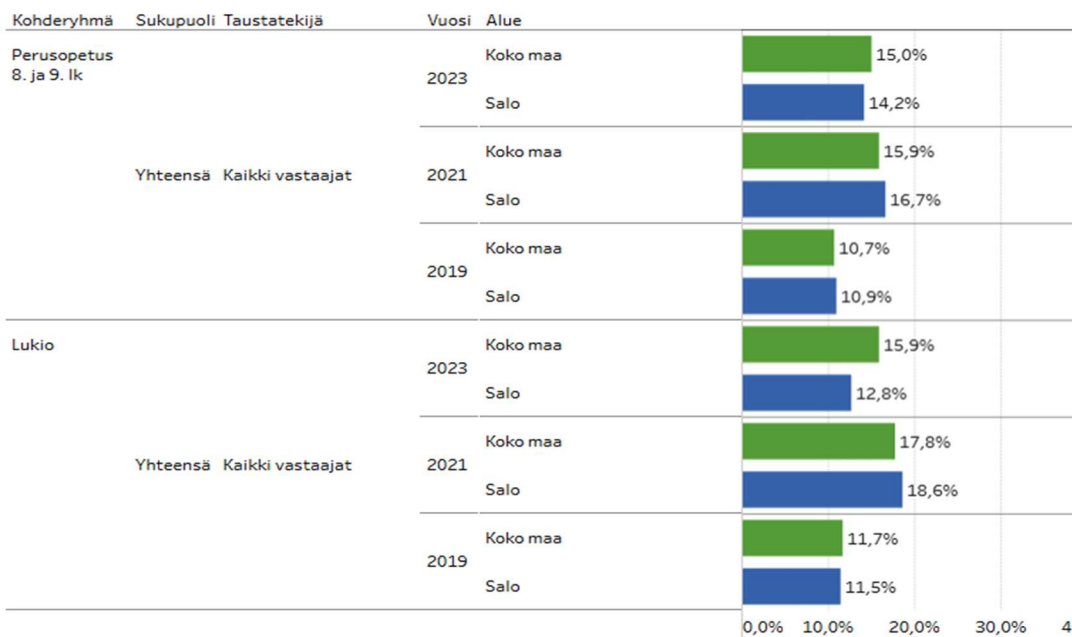
Kaupungin strategiamittareiden mukaan kuluvalle valtuustokaudella on ollut tavoitteena vähentää koulukiusaamista kokeneiden osuutta sekä sijoittaa kaupunki kiusaamisen indeksissä parhaimpaan kymmenykseen kuntien joukossa. Tavoitteena on ollut myös vähentää itsensä yksinäiseksi kokeneiden osuutta ja kasvattaa kokemusta siitä, että kuuluu itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön. Yksinäisyyden kokemus on ollut laskussa kaikissa kouluasteissa. Kiusaamista on tapahtunut edelleen jonkin verran eikä sitä ole saatu vähennettyä edelliseen tutkimukseen verraten. Ryhmään tai yhteisöön kuulumisen tunnetta on saatu parannettua lukiossa mutta muilla luokka-asteilla kokemus luokkaan tai yhteisöön kuulumisesta on heikentynyt.

Tuntee itsensä usein yksinäiseksi

Kuvio 16. Itsensä usein yksinäisiksi tuntevat 4-5 -luokkalaiset (kouluterveyskyselyt 2019-2023)

Tuntee itsensä yksinäiseksi

Kuvio 17. Itsensä yksinäiseksi tuntevat yläkoululaiset ja lukiolaiset (kouluterveyskyselyt 2019-2023)

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2024–2025 sisältää useita vaikuttavia ja konkreettisia toimenpiteitä, jotka kohdistuvat lapsiin ja nuoriin, työikäisiin sekä ikääntyneisiin. Alkoholin saatavuuteen alaikäisille on pyritty vähentämään Pakka-toimintamallin työkaluilla, kuten ostokokeilla, Älä välitä -kampanjalla ja nuorten Päihdetilannekyselyllä. Päihdekasvatusta nikotiinituotteista ja muista päihteistä on annettu viidesluokkalaisille Salon ammattiopiston lähihoitajaopiskelijoiden toimesta. Terveysviestinnällä, kuten verkkosivujen hyvinvointiosion sisältöuudistuksella ja hyvinvointiblogilla, on pyritty lisäämään päihdeaiheista tietoa haitoista ja ilmiöistä sekä vaikuttamaan vallitsevaan myönteiseen päihdeasenneilmastoon.

Tavoitteena on ollut myös lasten ja nuorten päihteiden käytön suojatekijöiden vahvistaminen sekä riskitekijöiden vähentäminen.

Kuva 6. Älä välitä tapahtumassa jalkauduttiin Salo Alkojen läheisyyteen toukokuussa 2024

Ehkäisevän päihdetyön kypsyysanalyysi toteutettiin ensimmäistä kertaa Varsinais-Suomen kunnissa vuoden 2025 alussa. Sen avulla seurataan ehkäisevän päihdetyön tilannetta, tunnistetaan tuen tarpeet ja mahdollistetaan kuntien vertaiskehittäminen. Kysely toistetaan kolmen vuoden välein, jolloin saadaan seurantatietoa kehityksestä. Kypsyysanalyysi auttaa kuntia ymmärtämään ehkäisevän päihdetyön johtamista, arvioimaan tilannetta sekä kehittämistarpeita. Salo kaupungissa analyysin on tehnyt pientyöryhmä ehkäisevän päihde- ja mielenterveyshyönteistyön yhteistyöryhmästä helmikuussa 2025.

Ehkäisevän päihdetyön kypsyysanalyysin yhteenveto

Kunnan nimi: Salo pvm 03.02.2025

✓	Alkava	Kehittyvä	Hyvä	Optimaalinen
1. Strateginen orientaatio			x	
2. Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus				x
3. Osallisuus toimintaa ohjaavan suunnitelman laadinnassa				x
4. Yhteistyö ja kumppanuudet				x
5. Eriarvoisuuden huomiointi			x	
6. Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen				x
7. Tiedolla johtaminen				x
8. Resurssit				x
9. Seuranta, arviointi ja raportointi				x

Soveltaen: Harju-Kivinen, Raija (2021). Ehkäisevän päihdetyön tiedolla johtamisen hanke (EPTT), Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

Taulukko 7. Salo ehkäisevän päihdetyön kypsyysanalyysi 2025

Puheeksiotto ja haasteiden varhainen tunnistaminen

Varhaiskasvatuksen ryhmäkohtaisissa suunnitelmissa on oma osionsa kiusaamisen ehkäisemiseen. Suunnitelmissa on määritelty kiusaaminen terminä, menetelmät turvallisuuden vahvistamiseksi ja kiusaamisen ehkäisemiseksi (mm. Pisarapuuttuminen, osapuolten kuuleminen, tunnetaitojen harjoittaminen), ryhmän toimintatavat, kirjaaminen ja tiedottaminen sekä arviointi.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajista kahdeksan osallistuu keväällä 2025 väkivallan ehkäisyn koulutuspilottiin, jonka tavoitteena on mm. tunnistaa väkivaltaa kokeneita lapsia ja nuoria sekä kehittää työntekijöiden osaamista lasten ja heidän perheidensä tukemisessa ja auttamisessa. Keväällä 2025 valmistuu Varsinais-Suomen yhteinen puuttumismalli väkivaltatapausten hoitamiseen.

Syksyllä 2024 hyväksytyssä kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelmassa huomioitiin Turvallisen tilan periaatteet, joiden avulla kiusaamista pyritään vähentämään. Kaksi alakoululuokkaa pilotoi keväällä 2025 turvallisen tilan periaatteita luokissaan kiusaamisen ja yksinäisyyden vähentämiseksi. Periaatteilla toivotaan olevan suotuisia vaikutuksia yksinäisyyden ja väkivallan ehkäisyssä ja niiden laajempaa käyttöönottoa suunnitellaan opetuspalvelujen kanssa. Tavoitteena on edelleen Turvallisen tilan periaatteiden käyttöönotto kaikissa kaupungin palveluissa.

Lukutaitoa vahvistavat toimet / kirjastopalvelut ja kansalaisopisto

Alkuvuodesta 2024 päättyi Opetushallituksen rahoittama Luova lukutaito -hanke. Mukana hankkeessa oli Salon lisäksi neljä muuta kuntaa (Lieto, Sauvo, Somero ja Taivassalo).

Luova lukutaito -hankkeen tavoitteena oli vahvistaa ja edistää paikallista ja alueellista lukutaitotyötä. Hankkeessa pyrittiin huomioimaan kunnissa toimivat järjestöt, harrastusseurat, nuorisokeskukset ja vapaa-ajan toimijat. Hankesuunnitelmaan oli kirjattu yhteistyömahdollisuuksien selvittäminen ja kolmannen sektorin toimijoiden osallistaminen hankesisältöjen toteutukseen. Hankkeen sisältöjä tarjottiin laajalle yleisölle, eli lasten ja nuorten lisäksi myös aikuisilla oli mahdollisuus osallistua sanataiteen tekemiseen. Hankkeen puitteissa toteutetuissa sanataidenäyttelyissä esiteltiin sanataidetyöryhmiin osallistuneiden tekstejä.

Tarkasteltavana ajanjaksona Salon kirjastopalveluissa tehtiin kouluyhteistyötä kulttuurikasvatussuunnitelma Nappulaan kirjattujen periaatteiden mukaisesti. Eskareille järjestettiin kirjastoon tutustumista, alakoulun toisen luokan oppilaille tarjottiin kirjavinkkausta, neljäsluokkalaisille järjestettiin tiedonhaun opetusta ja viidesluokkalaisille oli tarjolla kirjavinkkausta. Yläkoulujen kahdeksaluokkalaisille järjestettiin myös eri genreihin pohjautuvaa kirjavinkkausta. Loppuvuodesta 2024 Salon kirjastopalveluissa työnsä aloitti pedagoginen kirjastonhoitaja, jonka tehtäviin kuuluu kouluyhteistyön edistämisen koordinointi koko kaupungin alueella.

Kansalaisopiston osalta sanataiteen perusopetusta on ollut tarjolla syksystä 2023 alkaen, mutta toiminta ei ole päässyt käynnistymään liian vähäisen ilmoittautuneiden määrän vuoksi. Markkinointia eri tapahtumissa ja Wilman kautta jatketaan ja sanataiteeseen tutustutaan myös muilla taiteen perusopetuksen kursseilla.

Harrastamisen lisääminen

Harrastamisen Suomen mallin toimintaa on järjestetty Salossa koko valtuustokauden ajan tammikuusta 2021 alkaen. Nuorisopalvelut on koordinoanut toimintaa. Lukuvuonna 2023–2024 harrastamisen Suomen mallin ryhmiin osallistui laskennallisesti 841 oppilasta, joka on 17,5 % Salon perusopetuksen oppilasmäärästä. Osallistujamäärä on kasvanut toiminnan alusta tasaisesti yhteensä noin 10 %. Lukuvuonna 2023–2024 osallistujista alakoululaisia 89 % ja yläkoululaisia 11 %. Yläkoululaisten toimintaan osallistuminen ja sitoutuminen ovat olleet haaste koko toiminnan ajan ja sama haaste on ollut myös valtakunnallisesti.

Viestintää on toteutettu erityisesti Wilman kautta kouluittain, kohderyhmittäin ja huoltajille. Viestintää on toteutettu myös ilmoittautumisjärjestelmien ja pikaviestipalveluiden kautta sekä sosiaalisen median

alustoilla. Hankkeesta ja harrastustarjonnasta viestitään yleisellä tasolla kaupungin verkkosivuilla. Viestinnässä on pyritty huomioimaan myös toimijoiden ja koulujen välinen viestintä ja tähän liittyvät toiveet.

Toiminnan keskiössä on lasten ja nuorten eniten toivomien kerho- ja harrastusryhmien toteuttaminen kaikille perusopetukseen osallistuville oppilaille. Ilmoittautumisissa ei ole voitu suosia harrastamattomia lapsia ja nuoria. Kerho- ja harrastustoiminnalle ei ole haluttu luoda rajoja, jotka rajoittaisivat osallistumista, varsinaista toimintaa tai sen tuomia mielikuvia sosiaalisesti, taloudellisesti, fyysisesti tai muista syistä. Toiminnassa on pyritty toteuttamaan eri tavoin myös etsivää harrastustoimintaa, jonka tarkoituksena on tavoittaa ja aktivoida harrastamattomia lapsia, ohjata heitä harrastuksiin sekä kartoittaa yksilöllisiä harrastusmahdollisuuksia.

Hyvinvointisuunnitelmaan valittu mittari ei ehkä ole toimivin kuvaamaan toiminnan vaikuttavuutta. Kerho- ja harrastusryhmäkäyntien lukumäärän avulla voidaan osoittaa, montako kertaa salolainen lapsi tai nuori on harrastanut mielekästä sisältöä vähintään tunnin ohjatusti koulupäivän yhteydessä. Lukuvuonna 2023–2024 harrastamisen Suomen mallin toiminnassa osallistumiskertoja on yhteensä 19 946 kertaa ja koulun kerhotoiminnassa 7280. Yhteenlaskettuja harrastuskertoja on 27226 kertaa. Mun Juttu -toiminnan nimellä kulkeva toiminta pitää sisällään sekä harrastamisen Suomen mallin toiminnan että koulujen kerhotoiminnan.

Uusia Mun juttu -kerhoja on käynnistetty myös kesken lukuvuoden, koska kaikki eivät esim. lukuvuoden alkaessa ole heti valmiita uuteen harrastukseen tai löydä itselleen sopivaa harrastusta. Esim. Luova -kerhoissa pystytään huomioimaan hyvin osallistujien omat toiveet ja lähtökohdat eikä kerhoon tullessa tarvitse olla mitään osaamista valmiina. Tietoa toiminnasta on viety mahdollisimman lähelle lapsia ja nuoria ja kouluja esim. harrastamisen messuilla. Harrastusmahdollisuuksia on koottu yhteen tietopaketti kunkin palvelun oman viestinnän lisäksi. Myös harrastamisen kalenteri on otettu käyttöön kaupungin verkkosivuilla syksyllä ja kaupungin ohella muutkin harrastuksia järjestävät toimijat voivat viedä kalenteriin tietoa harrastusmahdollisuuksista. Harrastuskalenteriin voi tutustua osoitteessa

www.salo.fi/harrastuskalenteri

Lasten ja nuorten liikkumisen lisääminen

Liikuntapalvelujen suosittuja lasten ja vanhempien yhteisiä maksuttomia peuhutunteja lisättiin. Uusin peuhu aloitti Suomenselällä. Peuhuja järjestetään seitsemän kertaa viikossa eri puolilla Saloa. Kurssitoiminnoista äiti-vauvajumppa, taaperojumppa sekä vauvan ja äidin MAMA-kuntosali nostavat suosiotaan ja tarkoituksena on lisätä perheiden yhteisen liikkumisen mahdollisuuksia niin kurssitoiminnassa kuin yksittäisten tapahtumien tai tapahtumasarjojen kautta. Ohjattuja/opastettuja luontoliikuntaretkiä eri luontoliikuntakohteissa kaikille kuntalaisille aloitettiin ja niistä on tarkoitus koostaa ympäri vuoden luontoliikuntatapahtumia sisältävä kokonaisuus.

Syyskuun alussa käynnistyi seurayhteistyönä ekaluokkalaisille tarkoitettu pilottikokeilu nimeltä Ykköspassi. Ykköspassi -toiminnassa järjestettiin matalan kynnyksen maksutonta monipuolista liikuntaa ekaluokkalaisille ilman tiettyyn lajiin sitoutumista. Toimintaa järjestettiin neljässä toimipisteessä samaan aikaan neljänä arki-iltana. Syksyn aikana käyntikertoja kertyi 404. Kauden lopussa ekaluokkalaisten vanhemmille lähetettiin Wilman kautta palautekysely. Vastaajien lapsista 36 % kävi toiminnassa useammin kuin kerran viikossa, 36 % kerran viikossa ja 21 % ei osallistunut toimintaan. Suurimmat syyt sille, ettei toimintaan osallistuttu olivat muiden menojen päällekkäisyys tai lapsen väsymys. Yleisesti toiminnalle toivottiin jatkoa.

Personal trainer (pt)- toimintaa on kaikissa yläkouluissa. Ohjaus toimintaan tapahtuu koulun henkilöstön toimesta. Ohjaavat henkilöt vaihtelevat koulukohtaisesti. Liikunnanohjaaja käy koulu pt -roolissa antamassa neuvontaan ilmoittautuneille nuorille henkilökohtaista liikuntaneuvontaa. Vuoden 2024 aika koulu pt -neuvonnassa kävi 84 yläkouluikäistä nuorta. Kouluterveydenhoitajien tai Varhan muun henkilöstön kautta nuoria ei koulu pt:n neuvontaan ole saatu ohjautumaan.

Toimenpide 2: Tasataan alueellisia eroja jalkauttamalla ravitsemussuositukset varhaiskasvatukseen ja kouluihin

- Kirjataan ravitsemussuositukset varhaiskasvatussuunnitelmaan elokuusta 2022 alkaen ja koulujen opetussuunnitelmaan lukuvuodelle 2023-2024 kaupunkitason kirjauksina.
- Koulujen ruokakasvatussuunnitelmat tehdään monialaisena yhteistyönä
- Lasten ruokailujen alueelliset eroavaisuudet päiväkotien ja koulujen välillä tasaantuvat, kun tuetaan varhaiskasvatuksen ravitsemussuositusten jalkauttamista ja kouluruokailuun osallistumista sekä luodaan toimintamalli henkilökunnan kouluttamiseen
- mittari ja aikataulu: lasten ravitsemuksen ohjausryhmä määrittelee tarkemmin
- vastuutaho: lasten ravitsemuksen ohjausryhmä, sivistyspalvelut

Toteuma:

Ruokakasvatus ja ravitsemusterveys

Elokuusta 2022 alkaen on Salon varhaiskasvatussuunnitelmaan ollut kirjattuna Terveyttä ja iloa ruoasta - varhaiskasvatuksen ruokailusuositus (THL 2018), joka toimii yhteisenä työkaluna ja linjausten apuvälineenä lasten ruokailun ja ruokakasvatuksen toteuttamisessa, kehittämisessä, seurannassa ja arvioinnissa. Varhaiskasvatuksessa noudatetaan myös vuonna 2020 laadittua Salon omaa Varhaiskasvatuksen ruokailuopasta, joka nojaa ruokailusuositukseen.

Kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmaa ei ole päivitetty vuoden 2016 jälkeen, joten kirjaaminen ei ole vielä ollut ajankohtaista. Syödään ja opitaan yhdessä - kouluruokailusuositus (THL 2017) on käytössä koulujen ruokapalveluilla. Suositus normittaa kouluruokailun järjestämistä ja toiminnan kehittämistä.

Ikäryhmäsidonnaiset ruokailusuositukset nojaavat valtakunnallisiin ravitsemussuosituksiin, jotka on uudistettu syksyllä 2024. Lasten ja nuorten uusi suositus julkaistaan vuonna 2026. Uusiin yleisiin suosituksiin nähden lapset ja nuoret syövät kasviksia, hedelmiä ja marjoja liian vähän.

Lukuvuonna 2023-2024 3-6 -luokkalaisille toteutetun Dagens Salo -tutkimuksen mukaan vähintään kahdesti päivässä hedelmiä ja marjoja syö vain 16 % lapsista. Kasviksia vähintään kahdesti päivässä syö 30 % lapsista. Harvemmin kuin päivittäin hedelmiä ja marjoja syö 36 % lapsista ja kasviksia 17 % lapsista. Tutkimukseen osallistui 415 salolaista alakoululaista.

Lasten ja nuorten ylipainoisuus on lisääntynyt viime vuosikymmeninä samalla kun syömishäiriöoireilu on lisääntynyt. Kaikkia lapsia ja nuoria hyödyttää ruokakasvatus ja ravitsemusohjaus, joka tähtää tasapainoisen ruokasuhteeseen ja monipuoliseen syömiseen.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue Varha ja Salon kaupunki ovat yhdessä mukana Tervettä kasvua - hankkeessa, jonka kuntien kanssa toteuttavat Ruokakasvatusyhdistys Ruukku ry, Itä-Suomen yliopisto ja Suomen Sydänliitto elokuusta 2023 syksyyn 2025. Tavoitteena on vastata lasten ylipainokehitykseen, yksipuolistuvaan syömiseen ja lisääntyvään syömishäiriöiden määrään ruokakasvatuksella. Kaupunki on hankkeessa saanut kahden hanketyöntekijän apua ja sparrausta kehittämistoimiin. Kaupungin hanketoimijoina ovat kaksi yhteyshenkilöä ja ohjausryhmä, jossa on mukana kaupungin toimijoita ja Varhan ravitsemusterapeutti.

Hankkeen kautta on saatu hankkeen työntekijöiden/mentorien osaamista ja työpanosta käytettäväksi varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja kaupungin ruokapalvelujen kehittämistyöhön ja koulutuksiin. Samalla hanke on avannut ruokakasvatuksen yhteistyöverkostoa ja synergiaa muiden hankkeissa mukana olevien kuntien kanssa. Hankkeeseen on osallistettu mukaan myös kaupungin hyte-työryhmä, ruoka- ja puhtaanapitopalvelut ja rehtorit, nuorisovaltuusto ja lapsiparlamentti sekä järjestetty moniammatillinen pyöreän pöydän tapaaminen. Eri tilanteissa on keskusteltu yhteisestä ruokakasvatuskäytännöstä ja -tahtotilasta. Yhdessä valmisteltiin keväällä 2024 valtuustoaloite lukion aamupalatarjoiluista, johon sisällytettiin myös yläkoulujen välipalatarjoilu. Vuoden 2025 talousarvioon ei saatu määrärahaa näiden toteuttamiseen. Yläkouluilla käynnistyy maalisi-huhtikuussa 2025 kokeilu, jossa oppilaille tarjotaan mahdollisuus nauttia oma eväsaamupala ennen koulupäivän alkua koulun tiloissa.

Sivistyspalvelut ohjeistivat hankkeen myötä päiväkoteja ja kouluja toteuttamaan vuosikelloissaan moniammatillista ruokakasvatuksen kehittämis-yhteistyötä, jota on muotoiltu yksiköiden omien tarpeita kunnioittaen.

Hankeyhteistyönä on lukuvuonna 2024-2025 toteutettu jokaisen yläkoulun kanssa ruokakasvatuksen yhteisöllinen opiskeluhoitotapaaminen, jossa on ollut laaja edustus kouluilla työskenteleviä kaupungin ja Varhan työntekijöitä sekä vanhempia ja oppilaita. Tilaisuuksissa on tarkasteltu kokemusta ja roolia ruokakasvatuksessa ja voimavaroja lasten ruokahyvinnön kehittämiseksi. Alakouluja on kannustettu itse järjestämään kuluvaan lukuvuonna yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmätapaaminen hyvinvoinnin ja kouluruokailuteeman ympärille. Saatujen tietojen perusteella kouluissa on käyty kattavaa keskustelua oppilaiden voimavaroista ja haasteista, koulupäivää rytmittävistä ruokailuista sekä koulun ruokakasvatustilanteista.

Opiskeluhoitotapaamisissa on noussut keskiöön konkreettisia aiheita ja huolia, joihin ruokakasvatuksen keinoin voidaan vaikuttaa. Ruokakasvatuksella on havaittu olevan monia keinoja vaikuttaa nautittavan ja mieleisen lounasruuan kautta ravitsemustilaan ja lisäksi se voi toimia myös itsetuntoa ja minäpystyvyyttä sekä sosiaalisuutta, kulttuuritietoisuutta ja kestävyysosaamista vahvistavana tekijänä.

Monella Salon lapsella ja nuorella ateriarhythmi on epäsäännöllinen ja oppilaista jopa 35-40 % ilmoittaa kouluterveyskyselyssä, ettei syö joka päivä kouluruokaa. Myös perheiden vastuulla oleva aamupala jää monella toistuvasti syömättä. Salossa kuitenkin osallistutaan valtakunnan tasoon verrattuna keskimäärin paremmin kouluruokailulle, kun oppilaat pyritään saattamaan oppitunneilta linjastolle asti myös yläkouluissa. Kouluateria saattaa kuitenkin jäädä liian yksipuoliseksi. Tähän liittyen koko kaupungin alueella ruokapalveluissa päätettiin siirtyä salaattien tarjoamiseen erillisinä komponentteina elokuusta 2024 alkaen. Tämä muutos sain erinomaisen vastaanoton ja on lisännyt kasvisten kulutusta. Lämmin kasvisruokavaihtoehto on joka päivä tarjolla kaikille ruokailijoille, mutta sen menekki on tasaisen pieni. Kasvisruokavaihtoehtoa valmistetaan noin 5,5 % koko ruoan määrästä.

Kuva 7. Kasvistarjoilussa siirryttiin komponenttien erikseen tarjoiluun elokuussa 2024 kaikissa Salon kouluissa ja päiväkodeissa.

Kasvisruuan valinnan sekä salaattikomponenttien tarjoilun teemasta tiedottaminen ylitti niin paikallisen kuin valtakunnallisenkin uutiskynnyksen. Asiasta viestittiin myös päiväkotilasten ja koululaisten koteihin. Hankkeessa on keskusteltu myös viestinnän kehittämisestä. Salossa otetaan käyttöön kaikissa kouluissa Nykytila.fi -arviointimittari, jonka toivotaan tuottavan vuosittain mitattavaa tietoa yksiköiden ruokakasvatuksen kehityssuunnasta ja tasosta siten, että tieto täydentää kouluterveyskyselyn tuloksia.

Varhaiskasvatuksen osalta Nykytila-arviointeja on toteutettu vuonna 2024 yhteensä 18 eri yksikössä. Yhteistyön ja suunnitelmallisen toteuttamisen teemat arvioitiin kaikkein heikoimmin toteutuviksi. Esimerkiksi yhteistyötä ruokapalveluhenkilöstön kanssa tehtiin niukasti ja harvassa yksikössä oli ruokakasvatuksesta vastaava henkilö tai tiimiä. Ruokailusuositusten mukaisen toiminnan arvioitiin toteutuvan melko hyvin ruokailutilanteissa, jossa kasvatushenkilöstö ruokailee laajasti lasten kanssa yhdessä toimien esimerkkiruokailijoina. Ruokailutilanteet arvioitiin melko rauhallisiksi ja ilmapiiriltään myönteisiksi.

Arvioinnit oli toteutettu pääosin kasvatushenkilöstön kesken, mutta suosituksena on, että arvioinnissa olisi mukana myös ruokapalvelutyöntekijä.

Onnistumisen taustalla on osaaminen ja ensimmäisenä hankkeen toimesta koulutettiin varhaiskasvattajat keväällä 2024. Ruokapalvelujen henkilöstö sai oman koulutuksensa maaliskuussa 2025. Huhtikuussa on tulossa Teams-koulutus koulunkäynninohjaajille ja koulujen nuorisotyöntekijöille. Opetushenkilöstön tarve säännöllisesti toistuvasta ruokakasvatuksen teemoihin liittyvästä koulutuksesta on myös tunnistettu, mutta koulutuksen muodon ja koulutusajankohdan suunnittelu vaatii enemmän ennakoimista osana muita koulutustarpeita.

Salossa ja hyvinvointialueella on havaittu tarpeelliseksi pohtia hankkeen jälkeiseen aikaan menetelmiä eri ammattilaisten yhteistyölle lasten ja nuorten ravitsemuksen parantamiseksi ja terveen kasvun tukemiseksi. Keskeisiä toimijoita ruokakasvatuksessa ja ravitsemusterveyden edistämisessä ovat varhaiskasvatus, koulut, ruokapalvelut, perhepalvelut, neuvola- ja kouluterveydenhuolto, hyte-työ ja muut lapsia ja nuoria esim. harrastustoiminnassa kohtaavat ohjaajat ja tahot. Haasteena ovat toimialojen erilaiset työnkuvat ja työntekijöiden osallistumisen rajalliset mahdollisuudet.

Toimenpide 3: Lasten ja nuorten lihavuuden ehkäisy poikkihallinnollisin toimenpitein

- Lasten ja nuorten ravitsemuksen ohjausryhmä kirjaa tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset tarkemmin
- Ehkäistään lasten ja nuorten ylipainoa jatkamalla liikuntaneuvonta- ja liikuntaryhmälähetekäytäntöjä ja elintapaohjausta.
- Terveystarkastusten ammattilaiset tunnistavat lihavuuden kehittymisen varhaisvaiheessa ja ottavat elintavat puheeksi perheitä tukevalla tavalla.
- mittari ja aikataulu: kouluikäisten lasten ja nuorten lihavuus vähenee vuoden 2024 loppuun mennessä, terveystarkastusten pituus/paino ja BMI-mittarit, kouluterveyskyselyjen tulosten muutos 2019, 2021 ja 2023
- vastuutaho: lasten ravitsemuksen ohjausryhmä, liikuntapalvelut, yhteistyö Varhan kanssa

Toteuma: Varhan organisaatiomuutosten ja muiden muutosten vuoksi yhteistyö kuntien kanssa on vielä hyvin alkuvaiheessa. Kaupungin taholta on pyritty selvittämään, miten yhteistyötä voitaisiin tehdä.

Ylipainotiedot perustuvat lastenneuvoloiden ja kouluterveydenhuollon terveystarkastuksissa mitattuihin pituus- ja painotietoihin. Ylipainon määrittely perustuu painoindeksiin. ISO-BMI (=aikuisen painoindeksiä vastaava painoindeksi) kuvaa painoindeksiä, joka lapsella on aikuisena, jos hänen painoindeksinsä pysyy ikätovereihin verrattuna samalla tasolla. Ylipainoisuutta (mukaan lukien lihavuus) on määritetty olevan niillä lapsilla ja nuorilla, joiden aikuisen painoindeksiä vastaava painoindeksi, ISO-BMI, on vähintään 25 kg/m². Lihavien osalta ISO-BMI painoindeksi on vähintään 30 kg/m².

Vuoden 2023 tilastojen osalta ylipainoisia lapsia on Salossa paljon kaikissa seuratuissa ikäryhmissä. 2-6 -vuotiaiden osalta osuus on hieman valtakunnan tasoa pienempi, isompien lasten osalta suurempi. 2-6 -vuotiaista ylipainoisia (mukaan lukien lihavat) on 18,5 % ja lihavia 4,8 %. 7-12 -vuotiaissa ylipainoisia (ml. lihavat) lapsia on 24,8 % ja lihavia on 6,9 %. Teini-ikäisistä eli 13-16 -vuotiaista ylipainoisia on yli neljännes eli 26,9 % ja lihavia 8,3 %. Mittarissa mainittujen vuosien 2019 ja 2021 tilastoja ei ole Salon osalta saatavissa.

Kouluterveyskyselyissä kerättyjä painoon liittyviä tietoja on raportoitu vuoden 2023 hyvinvointikertomuksessa, vuoden 2025 kouluterveyskyselyn tulokset saadaan syksyllä.

Lasten ravitsemuksen työryhmä on kartoittanut Salossa käytössä olevia lihavuuden ehkäisyn toimintatapoja syksyllä 2022. Toimintatapoja ja niiden vaikuttavuutta tarkastellaan uudelleen keväällä 2025 ja keskustellaan yhdessä Varhan edustajien kanssa vastuunjaosta.

Tavoite 3.3. Lisätään lapsiperheiden, lasten ja nuorten hyvinvointipalvelujen saavutettavuutta

Toimenpide 1: Kehitetään pienten lasten ja perheiden päivittäisen liikkumisen mahdollisuuksia

- Liikuntaan tutustuminen varhaiskasvatuksessa eri hankkeiden kautta (esim. Ihanasti pihalla -malli pysyväksi toimintatavaksi). Liikuntaa lähiympäristössä eri vuoden aikoina, kulttuuripolkuja, luontoliikuntaa ja ulkona liikkumisen lisäämistä kehitetään ja toteutetaan moniammatillisesti.
- perheiden liikuntaneuvontaa kehitetään moniammatillisesti
- mittari ja aikataulu: päiväkotiryhmien varhaiskasvatussuunnitelma sisältää myös laaditun liikuntasuunnitelman, jota arvioidaan säännöllisesti koko valtuustokauden ajan
- vastuutaho: varhaiskasvatuspalvelut, vapaa-aikapalvelut, yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

Toteuma: Perheiden liikuntaneuvontaa tarjotaan liikuntapalveluiden toimesta, mutta ohjautumista neuvontaan ei tällä hetkellä ole. Keskustelut varhaiskasvatuksen ja liikuntapalveluiden yhteistyöstä on aloitettu. Tietoa ja tiedottamista kaupungin yleisistä lapsille ja perheille tarjolla olevista liikkumismahdollisuuksista sekä liikuntapalveluiden perheiden ja lasten liikuntaryhmistä lisätään varhaiskasvatuksen kautta. Tavoitteena on liikkumisen puheeksi oton kasvu ja yhtenä vaihtoehtona ohjautuminen perheiden liikuntaneuvontaan. Liikuntapalvelut tuottaa varhaiskasvatukselle jakoon materiaalia, jolla pyritään aktivoimaan lapsiperheitä liikkumaan.

Toimenpide 2: Lisätään matalan kynnyksen kulttuuri- ja nuorisopalveluiden ja perheiden palveluiden tarjontaa ja niistä tiedotusta kohderyhmää kuunnellen

- Järjestetään matalan kynnyksen kulttuuripalveluja sekä mahdollisuuksia lasten ja nuorten itse tuottamalle taiteelle ja kulttuurille

Toteuma:

- Vauvaperjantai-näytöksiä ja Lasten lauantai -esityksiä jatkettiin, yleisö määrää 14 näytöksessä oli yhteensä 362. Maksuton sisäänpääsy on mahdollistettu Näkkäri-kortilla (67 lainausta).
- Matalan kynnyksen maksuttomia kulttuuripalveluita on järjestetty muun muassa kirjastoissa satutuntien ja lastenesitysten myötä sekä lomaviikkojen maksuttomien liikuntahalli- ja ulkotapahtumien taidepajoissa. Pääkirjaston näyttelytilassa on toteutettu uutena toimintana kaksi toiminnallista ja erityisesti lapsille ja lapsiperheille suunnattua näyttelyä.
- Musiikkiopisto järjesti maksuttomia oppilasiltoja ja oppilaskonsertteja mm. Hilkansalissa, Veturitallissa sekä Uskelan ja Halikon kirkoissa. Lapsen oikeuksien viikolla musiikkiopisto järjesti soitinesittelykonsertin ja tarjosi lapsille mahdollisuutta kokeilla eri soittimia opettajien johdolla.
- Teatteritaiteen opetuksessa toteutettiin useampi esitys, jonka aiheen ja sisällön oppilaat tuottivat itse.

Kuva 8. Osallistava näyttely, Runo-olohuone Kirsi Kunnas 100 -juhlavuoden kunniaksi Salon pääkirjastossa

- Kohdennetaan tiedotusta suoraan lapsille, nuorille ja perheille

Toteuma:

- Neuvoloissa jaettavissa 2 -vuotiaiden kirjastokasseissa annettiin tietoa niin kirjasto- kuin kulttuuripalveluista pikkulapsiperheille. Neuvoloihin lähti vuonna 2024 yhteensä 275 kirjastokassia.
- Varhan perhekeskuksen kautta on päästy Vauvaperhe-tapahtumiin markkinoimaan vauvaperheille suunnattuja kulttuuri- ja liikuntapalveluja
- Lasten ja nuorten kulttuuritoiminnasta tiedottamiseen on omat verkkosivut, joilla on kootusti tarjontaa. Lukion pyynnöstä luotiin nuorille suunnattu kulttuuritarjonnan koontisivu.
- Lasten ja nuorten kulttuuriharrastamiseen liittyvää tiedotusta ja näkyvyytyötä on tehty Lasten oikeuksien viikolla kaupungin sosiaalisen median kanavissa
- Harrastusmessut on järjestetty seitsemäsluokkalaisten osana kulttuurikasvatussuunnitelmaa Nappulaa
- Kansalaisopiston tarjonnasta lähetetään Wilma-tiedotteet lukukauden alussa
- Lisätään kulttuuriharrastusten ja -palveluiden saavutettavuutta esim. toteuttamalla kulttuurikasvatussuunnitelmaa päiväkodeissa ja kouluissa sekä toteuttamalla harrastustoimintaa Saavutettava taideharrastus -merkin periaatteiden mukaisesti kulttuuripalveluissa, kansalaisopistossa ja musiikkiopistossa

Toteuma:

- Kulttuurikasvatussuunnitelman toiminnot ovat käynnissä varhaiskasvatus- sekä perusopetusikäisille läpi lukuvuoden kulttuurikasvatussuunnitelmaa Nappulan ohjelman mukaisesti
- On luotu mahdollisuuksia taiteen tekemiseen ja sen esille tuomiseen taidepajoissa ja näyttelyissä mm. Lastenkulttuurin maaliskuun, Taiteiden Yän sekä lomaviikkojen ohjelmatoiminnan yhteydessä. Tämän lisäksi on toteutettu taidepajoja yläkoulun toimintatapahtumissa, välkärirallitapahtumissa alakoulujen välituntiliikuttajille ja nuorten skeittileirin yhteydessä. Pajoissa ja kampanjoissa tuotettua lasten ja nuorten taidetta on tuotu yleisön nähtäville kulttuuripalveluiden ja kansalaisopiston tiloissa.
- Hermannin koulussa toiminut koulutaiteilija mahdollisti yläkoululaisille uusia tapoja taidetoimintaan osallistumiseen.

- Kulttuuripalveluissa työskenteli kesäkuussa kaksi kesämuusikkoa, jotka tuottivat musiikillisia elämyksiä kuukauden aikana yhteensä 38 konsertissa 1236 kuulijalle.
 - Kulttuurikasvatussuunnitelmassa on esitelty kulttuuriharrastuksia mm. musiikkiopiston toteuttamalla varhaiskasvatuksen Soitinkaruselli-kiertueella, kansalaisopiston teatterikoululaisten 2 -luokkalaisille suunnatuissa teatteriesityksissä sekä harrastusmessuilla.
 - Osana LYK-työtä on perustettu sisäinen harrastustyöryhmä, jossa on keskitytty harrastusten saavutettavuuden ja saavutettavuusviestinnän kehittämiseen. Toimenpiteinä mm. Salo harrastaa -info ja virkistysillan järjestäminen saavutettavuusteemalla syksyllä 2024 Steissillä sekä Saavutettavampi harrastus -asennemerkin käyttäjäksi ilmoittautuminen ja merkin periaatteisiin sitoutuminen kaupunkitasolla.
 - Yleisissä kulttuuripalveluissa on saatu lisäresursseja toimenpiteisiin erityisesti opiskelijoiden työpanoksen myötä, mutta myös määrärahoja sisältöihin sekä tiedotukseen on saatu kasvatettua.
- mittarit ja aikataulu: Ko. kulttuuripalvelujen toteutukseen varataan riittävät resurssit vuosittain ja resursseja pyritään kasvattamaan.
 - vastuutaho: sivistyspalvelut
- Toteutetaan laadukasta avointa nuorisotyötä.
mittari: Valtakunnallisen toiminnassa mukana olevien nuorten kyselyn tulokset Salon osalta verrattuna muiden kuntien tuloksiin.
vastuutaho: nuorisopalvelut

Toteuma:

Valtakunnallista nuorisotilakyselyä ei toteutettu vuonna 2024 koska Osaamiskeskus Kanuunan toiminta päättyi.

Nuorisotilatoimintaa on toteutettu laajasti ympäri Saloa. Kävijämäärät kertovat, että toiminta näin laajasti on tarpeellista. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä nuorten kanssa. Toiminta on kädentaitoja, liikuntaa, kaveritaitoja, keittiötaitoja ja muita elämän perustaitoja. Nuorisotilalla luodaan mahdollisuudet monipuoliseen tekemiseen.

- Perhekeskusverkoston tarjoamien moniammatillisten palveluiden tiedottaminen ja tutuksi tuominen. Vuorovaikutteisten palveluiden lisääminen ja perheiden aktivoiminen yhteiseen tekemiseen.
- Lapset puheeksi -menetelmän käyttö, jolla lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa keskustellaan lapsesta vanhemmuudesta kattavasti
- Ennaltaehkäisevän perhetyön Ihmeelliset vuodet-toiminnan jatkaminen ja palvelusta hyötyvien perheiden tavoittaminen, toiminnan uudelleen aktivointi koronan jälkeen.
- mittari ja aikataulu: ennaltaehkäisevän perhetyön toiminnot jatkuvat vähintään nykyisessä laajuudessaan HVA uudistuksen jälkeen ja niitä kehitetään edelleen yhteistyössä kaupungin toimijoiden kanssa
- vastuutaho: sosiaalityön perheiden palvelut, terveyspalvelut, sivistyspalvelut

Toteuma: Edellä mainitut palvelut ovat Varhan järjestämisvastuulla. Yhteistyö Varhan ja kaupungin välillä perhekeskustyön kehittämisessä hakee osin vielä muotoaan.

Tavoite 3.4. Työikäiset tunnistavat oman hyvinvointinsa kehityskohteet ja kantavat vastuuta omista valinnoistaan

Toimenpide 1: Elintapaohjaus säilyy vähintään nykyisellä hyvällä tasolla Salon kaupungin asukkaille

Salossa ollaan elintapaohjauksen eri käytännöissä monessa eri asioissa edelläkävijöitä ja kaupungissa on kehitetty monia uusia käytäntöjä, jotka ovat vakiintuneet ja joiden jatkuminen hyvinvointialueuudistuksen jälkeen edistää kuntalaisten hyvinvointia.

- Ruokavalio, liikunta, hyvän unen laatu, päihteettömyys ja stressin hallinta yhdessä painon laskun kanssa ovat sekä yksilöllisessä että ryhmämuotoisessa elintapaohjauksessa painopistealueita. Usein ohjaus on moniammatillista ja voi toteutua myös ns. tietoisuutta kuntalaisille jakamalla. Elintapaohjauksessa myös vertaistuen käyttö ja hyödyntäminen on usein mahdollista.
- Unihoitajakoulutuksen saaneita hoitajia on koulutettu Salossa. Liikuntaneuvonta-lähetekäytäntöjä ja Arkeen voimaa-toimintaa jatketaan ja ravitsemusneuvontaa ja ohjausta jatketaan eri tahoilla. Elintapaohjausta annetaan vastaanotoilla ja ryhmissä sekä erilaisilla kuntalaisille maksuttomilla digialustoilla
- Savuttomuushoitajille on mahdollisuus päästä saamaan tukea tupakoinnin lopettamiseen. Ennaltaehkäisevä päihdesuunnitelman mukaisesti kaikilla työikäisiä asiakkaita kohtaavilla on tavoitteena asiakkaan tietoisuuden lisääminen päihde- ja pelihaitoista sekä omaan hyvinvointiin vaikuttavista riskitekijöistä.
- Tyypin 2 diabeteksen paras hoito on ennaltaehkäisy. Seulonta on pidettävä mielessä myös muiden vastaanottokäyntien yhteydessä. Tyypin 2 diabetes ja sen liitännäissairaudet voidaan ehkäistä tai puhkeaminen siirtää puuttamalla riskitekijöihin potilasvastaanotoilla ja terveystarkastuksissa.
- Tavoite ja mittari: Elintapaohjaus säilyy Salossa nykyisellä hyvällä tasolla HVA uudistuksen jälkeen. Mittarina esim. diabetesasiakkaiden määrä, eri aihealueiden ryhmätoimintojen määrä ja osallistujat, liikuntaneuvottavien määrä, asiakkaiden mahdollisuus osallistua ryhmisiin säilyy entisellään
- Vastuutaho: terveyspalvelut, liikuntapalvelut, hyvinvointikoordinaattori

Toteuma:

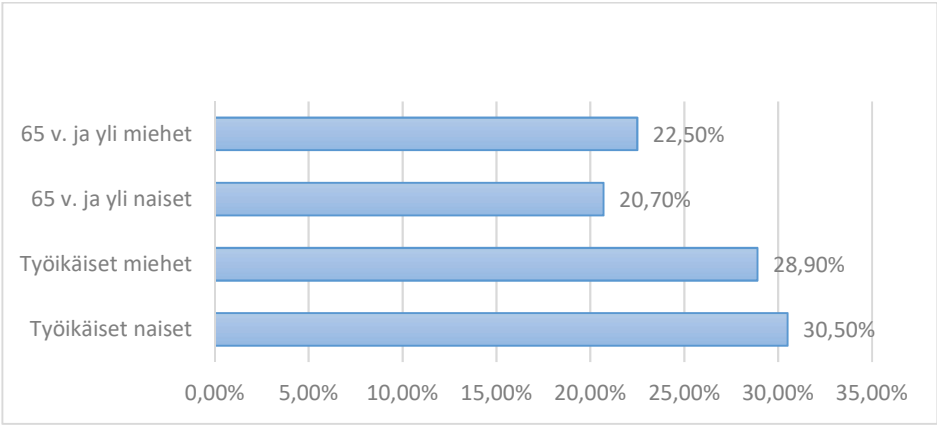
Hyvinvointisuunnitelmaan kirjatuista tavoitteista elintapaohjaus, uniohjaus, Arkeen voimaa-toiminta, ravitsemusneuvonta, diabeteksen ehkäisy ja tupakoinnin lopettaminen ovat Varhan toimia, joista hyvinvointialue mahdollisesti raportoi.

Lihavuus

Vuoden 2024 Terve Suomi- tutkimuksen 10 kunnassa salolaiset ovat kaikkein lihavimpia. Työikäisistä 20-64 -vuotiaista salolaisista lihavien eli kehon painoindeksi (BMI) on vähintään 30 on lähes kolmasosa eli 29,7%. Miehistä lihavien on 28,9 % ja naisista 30,5 %. 30 painoindeksi tarkoittaa, että esim. 165 cm pitkä henkilö painaa vähintään 82 kg ja 180 cm pitkä henkilö painaa vähintään 98 kg eli lievästä ylipainosta ei ole kyse. Lieväksi ylipainoksi katsotaan painoindeksi arvojen 25-30 välillä.

Kauniaisissa, Helsingissä ja Espoossa lihavien osuus on alle 20 % (13,4 – 19,2%), myös Turussa lihavien osuus on selvästi pienempi kuin Salossa eli 20,8 %. Ikääntyneissä lihavien on vähemmän, yli 65- vuotiaissa 21,6 % ja yli 75-vuotiaissa 17,2 %. Salolaisten koulutustausta ei juurikaan vaikuta lihavuuteen, sillä kaikista (myös työiän ylittäneet) korkeasti koulutetuista lihavien on 25,8 % ja matalasti koulutetuista 27,2 %.

Lihavuus on tutkimustuloksissa yhteydessä niukasti kasviksia, hedelmiä ja marjoja syövien vastaajien osuuteen. Kaikkien vastaajien osalta tämä osuus oli Salossa kaikista tutkituista kunnista pienin. Ei lainkaan, kerran viikossa tai harvemmin kasviksia, hedelmiä ja marjoja syö 8,1 % salolaisista. Työikäisten miesten osuus on naisiin ja ikääntyneisiin verrattuna suurempi eli 14,8 %.

Kuvio 18. Lihavat salolaiset, joilla BMI (Body Mass Index) vähintään (Terve Suomi tutkimus 2024)

Päihteiden käyttö

Aikuisten ja ikääntyneiden osalta ehkäisevää päihdetyötä tehdään Salossa moniammatillisesti valtakunnallisilla PAKKA -toimintamallin menetelmillä. Vuoden 2025 aikana on myös tarkoitus kehittää yhdessä TE-palveluiden kanssa yhteistyömalli työikäisten päihteiden käytön vähentämiseksi ja mielen hyvinvoinnin parantamiseksi sekä psyykkisen kuormittumisen vähentämiseksi. Ikääntyneiden kanssa jatketaan hyvinvointi-iltapäivillä tiedon jakamista mielenterveyttä edistävistä asioista sekä päihteiden käytön haitoista. Terveysviestinnän avulla voidaan tiedottaa yleisesti päihteisiin liittyvistä tutkimuksista ja ajankohtaisista ilmiöistä kaupungin verkossa.

20-64 v. miehet	20 %
20-64 v. naiset	14 %
65-74 v. miehet ja naiset	10 %
Korkea koulutus	11 %
Keskitason koulutus	12 %
Matala koulutus	20 %

Taulukko 8. Päivittäin tupakka- ja nikotiinituotteita käyttävät salolaiset (Terve Suomi 2024)

20-64 v. miehet	8,4 %
20-64 v. naiset	1,8 %
65 v. ja yli	0 %
matala koulutus	5,8 %
keskitason koulutus	2,3 %
korkea koulutus	1,9 %

Taulukko 9. Viimeisen 12 kk aikana kannabista (hasis, marihuana) käyttäneet salolaiset (Terve Suomi 2024)

Liikkuminen ja liikuntapalvelut

Hyvä yhteistyö Varhan kanssa liikuntaneuvottavien ohjautumisessa jatkui ja liikuntaneuvottavien määrä lisääntyi. Varhan kautta ohjautui 189 uutta kuntalaista liikuntaneuvontaan. Uusien liikuntaneuvottavien määrä kokonaisuudessaan oli 273 (sisältäen nuoret), mikä on 68 % enemmän kuin vuonna 2023. Elintapaohjaus-liikuntaneuvonnan pilotti, joka on työikäisille esidiabeetikoille kohdennettu Varhan ja kuntien yhdyspinnalla toteutettava toimintamalli, käynnistyi keväällä. Pilotin tarkoitus on muuttaa toimintakulttuuria ennaltaehkäisevään suuntaan.

Varhassa vuoden aikana tapahtuneiden monien muutosten vuoksi pilotti ei päässyt vielä vuoden 2024 aikana kunnolla käynnistymään asiakasohjautuvuuden haasteista johtuen, mutta toimintamallia tullaan jatkamaan ja käytänteitä tarkentamaan.

Työikäisten vesiliikuntakurssit muutettiin kertamaksullisiksi, millä mahdollistettiin myös vuorotyötä tekevien osallistumisen ilman koko kurssimaksun maksamista. Kertakohtaiset kävijämäärät ovat tällä uudistuksella lisääntyneet.

100 metrin juoksussa suuria vaikeuksia	
20-64 v.	14 %
65-74 v.	28 %

500 metrin kävelyssä suuria vaikeuksia	
65 v. ja yli	17 %
75 v. ja yli	28 %

Taulukot 10 ja 11. Juoksussa ja kävelyssä suuria vaikeuksia kokevat salolaiset (Terve Suomi 2024)

Terve Suomi -tutkimuksen mukaan suurin osa eli 63 % 20 vuotta täyttäneistä salolaisista ei ole oman arvionsa mukaan liikkunut viimeisen 12 kuukauden aikana terveysliikuntasuosituksen mukaisesti. Terveysliikuntasuositus on: Vähintään 2 tuntia 30 minuuttia kohtuukuormitteista kestävyysliikuntaa, tai 1 tunti 15 minuuttia raskasta kestävyysliikuntaa viikossa, minkä lisäksi vähintään 2 kertaa lihaskuntoa ylläpitävää tai kehittävää liikuntaa viikossa. Lisätietoa: <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/aikuisten-liikkumisen-suositus/>

Toimenpide 2: Digipalvelujen kehittäminen, esim. Omaolo sekä muut sähköiset terveystarkastukset ja etävalmennukset

- Omaolo jalkautetaan enemmän terveystarkastuksiin ja asiakkaiden tietoisuus erilaisista sähköisistä palveluista kasvaa. Sähköiset tarkastukset ohjaavat asiakkaan riittävän varhaisessa vaiheessa jatkohoitoon, jos tarkastuksen tulosta osoittaa esim. riskiä sydänsairauksiin, alkavaa metabolista oireyhtymää tai mielenterveyden haasteita
- Monipuolinen Terveyskylä toimii luotettavana tiedon jakamisen kanavana kuntalaisten avuksi
- Erilaiset verkkokurssit antavat vinkkejä ja tukea esim. pitkäaikaissairauksien sekä muuhun omahoitoon
- Etäohjattua liikuntaa ja perhevalmennusta sekä painonhallintaa voidaan kehittää edelleen
- Terveyschat pysyy matalan kynnyksen kanavana tavoittaa terveydenhuollon ammattihenkilöitä,
- Mittari: Kaupungin toimijoilla on mahdollisuus osallistua erityisesti niiden sähköisten palvelujen kehittämiseen, joissa hyvinvointitavoitteet ovat hyvinvointialueen ja kaupungin yhteisiä
- Vastuutaho: Terveyspalvelut ja terveyden edistämistä tukevat kaupungin palvelut

Toteuma: Kaupunki ei ole hyvinvointialueuudistuksen jälkeen käytännössä osallistunut yllä mainittujen palveluiden kehittämiseen eikä Varha ole kutsunut kuntia mukaan kehittämistyöhön. Varhan kehittämistoimista raportoidaan Varhan toimesta.

Terve Suomi-tutkimuksessa (2024) salolaiset vastasivat internetin asiointikäytön ja kokemiensa esteiden ja huolten osalta seuraavasti.

20-64 -vuotiaat	95,80 %
65 -vuotiaat ja yli	71,50 %
75 -vuotiaat ja yli	60,20 %

Taulukko 12. Internetin käyttö sähköiseen asiointiin (itse tai toisen avustamana) (Terve Suomi 2024)

Matala koulutus	90 %
Keskiasteen koulutus	78 %
Korkea koulutus	77 %
20-64 v.	80 %
65 v. ja yli	91 %
75 v. ja yli	91 %

Taulukko 13. Olen kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytöstä (Terve Suomi 2024)

Tavoite 3.5. Työnhakijoiden työ- ja toimintakyvyn paraneminen ja työllistyneiden osuuden kasvu

Toimenpide 1: Työllisyyden kuntakokeilun avulla tavoitetaan ensisijaisesti hyvinvointipalvelujen tarpeessa olevat työnhakijat. Laaja yhteistyö sosiaali- ja terveystieteiden kanssa jatkuu tavoitteena moniammatillinen kuntoutus kohti avoimia työmarkkinoita sekä työkyvyn arviointia.

Toimenpide 2: Moniammatillisen yhteistyön ja palveluohjauksen avulla parannetaan työnhakijoiden työllistymisen mahdollisuuksia tavoitteena työllistyneiden osuuden kasvu.

Toimenpide 3: Jatkuvan oppimisen hanke maahanmuuttajataustaisille työnhakijoille

Kansalaisopiston hanke mahdollistaa yksilöllisen ohjauksen ja suunnitelman tekemisen työllistymisen edistämiseksi. Työnhakijat osallistuvat vapaana sivistystyönä järjestettävään koulutukseen sekä saavat yksilöllistä ohjausta palvelutarpeen mukaisesti tavoitteena luoda ehkä polku työelämään. Kohderyhmänä ovat kaupungin työllisyyspalveluihin siirtyneet maahanmuuttaja-asiakkaat (n. 600), joista 8-10 % tavoitellaan hankkeen asiakkaiksi.

mittarit: Kuntakokeilussa määritellyt sekä jatkuvan oppimisen hankkeeseen osallistuneiden asiakkaiden määrä ja jatkosuunnitelmien toteutuminen.

aikataulu ja vastuutaho: Kuntakokeilu on käynnissä vuoden 2024 loppuun asti, jatkuvan oppimisen hanke v. 2022 loppuun. Vastuussa kaupungin työllisyyspalvelut ja kansalaisopisto.

Toteuma:

Työllisyyden kuntakokeilun viimeinen vuosi sujui pääosin tavoitteiden mukaisesti. Haastetta toi loppuvuotta kohti kasvanut työttömyys ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys. Sosiaali- ja terveystieteiden kanssa tehtävä yhteinen asiakastyö työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa (TYP), aktivointityössä ja työkykyarvioissa sujui hyvin, mutta hyvinvointialueen muutosten takia kuntouttavan työtoiminnan määrät laskivat edelleen ollen lokakuussa 2024 135 henkilöä (2023 vastaavasti 171 henk. ja 2022 193 henk.).

Koettu työkyky

Terve Suomi- tutkimustulosten (2024) mukaan koko maassa 20 prosenttia työikäisistä eli 20–64-vuotiaista kokee itsensä täysin tai osittain työkyvyttömäksi. Kymmenen kaupungin vertailussa Rovaniemellä ja Kuopiossa 27 % tuntee itsensä täysin tai osittain työkyvyttömäksi ja Salossa näin kokee 19 % vastaajista. Salolaisista työikäisistä miehistä 21 % kokee itsensä osittain tai täysin työkyvyttömäksi ja naisista hieman vähemmän eli 17 %. Tulos perustuu seuraavaan kysymykseen: ”Riippumatta siitä, oletteko ansiotyössä vai ette, arvioi, minkälainen työkykynne on nykyisin”. Vastausvaihtoehtoina esitettiin 1) täysin työkykyinen 2) osittain työkyvytön 3) täysin työkyvytön. Tulos on esitetty vastausvaihtoehdon 2) tai 3) valinneiden osalta.

65-74 -vuotiaista salolaisista 44 % kokee itsensä täysin tai osittain työkyvyttömäksi, mutta kuitenkin yli puolet eli 56 % kokee itsensä työkykyiseksi eli mahdollisuuksia myös eläkeikäisten osa-aikaiseen työllistämiseen olisi.

Psyykkinen kuormittuneisuus

Terve Suomi- tutkimustuloksissa (2024) noin joka viides salolainen työikäinen aikuinen on psyykkisesti merkittävästi kuormittunut. Työikäisillä psyykkinen kuormittuneisuus on yleisempää kuin yli 65-vuotiailla, joista kuormittuneita on joka kymmenes.

Itsemurha-ajatuksia on työikäisistä ollut vuoden kuluessa noin 9 %:lla salolaisista vastanneista. Itsemurha-ajatukset ovat tutkimuksessa selvästi vähäisempiä eläkeiän saavuttaneilla ikäihmisillä.

Merkittävä psyykkinen kuormittuneisuus viittaa siihen, että henkilöllä on mieliala- tai ahdistuneisuushäiriö tai jokin muu mielenterveyshäiriö. Mielenterveyshäiriöt ovat yleisiä ja heikentävät elämänlaatua ja toimintakykyä. Ne ovat suurin työkyvyttömyyttä aiheuttava sairausryhmä. Mielenterveyshäiriöt lisäävät myös riskiä sairastua muihin sairauksiin, kuten sydän- ja verisuonisairauksiin ja masennukseen.

Analyyseissä ikä, toimeentulon vaikeudet ja työssäkäynti vaikuttivat voimakkaimmin psyykkiseen kuormittuneisuuteen. Psyykkinen kuormittuneisuus on yleisintä 20–39-vuotiailla ja vähäisintä 65–74-vuotiailla mutta yleistyy taas yli 75-vuotiaiden osalta.

Tavoite 3.6. Maahanmuuttajat kotoutuvat Saloon ja heidän hyvinvointinsa on valtaväestön tasolla

Toimenpide 1: Maahanmuuttajien kotouttamisohjelman 2020-2024 toteutuminen

- Toimitaan ohjelmassa asetettujen kehittämistavoitteiden mukaisesti. Kehitetään lisäksi esim. seuraavia toimenpiteitä:
 - Perusopetusikäisten valmistavaan opetukseen osallistuneiden joustavaa perusopetukseen siirtymistä kehitetään
 - Kansalaisopiston vapaan sivistystyön kurssitarjonta tehdään paremmin tutuksi maahanmuuttajille. Lisäksi monikulttuuriset tapahtumat ja työpajat sekä taiteen ja kulttuurin keinot niissä kulttuuri-identiteetin säilymisen tukena ja tuomaan vierasta tutuksi kantasuomalaisille.
 - Aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheen koordinaation parantaminen
 - Järjestetään liikuntaryhmiä maahanmuuttajille
- mittarit: Kotouttamisohjelman kehittämistoimenpiteiden toteutumista seurataan vuosittain ohjelman laadinnasta vastanneen työryhmän toimesta. Yhteenveto kirjataan hyvinvointikertomukseen vuodesta 2022 alkaen
- vastuutaho: kotouttamisohjelman työryhmä, työllisyyspalvelut, sivistyspalvelut, yhteistyö Varhan kanssa

Toteuma:

Kaikki koulujen opettajat on koulutettu kielitietoisesta menetelmästä. Opettajat ovat osallistuneet koulutuksiin koskien siirtymävaihetta perusopetukseen. Tärkeänä toimenpiteenä on suositus tukiopetuksen käyttämisestä maahanmuuttajalapsille. Suomen kielen opetuksessa on käytetty joustavaa ryhmittelyä, mikä on mahdollistanut tehokkaampaa opetusta. Kouluissa on tarjottu myös vertaismentorointia valmistavien luokkien opettajille.

Kansalaisopiston kurssitarjontaa on markkinoitu aktiivisesti ja monikanavaisesti vastaanottokeskuksesta, yhteistyöpalavereissa ja sosiaalisessa mediassa. Kulttuuripalvelut ovat käyneet kursseilla säännöllisesti kertomassa Salon kulttuuritarjonnasta.

Joustavaan perusopetukseen siirtymisen osalta on tehty aktiivisesti yhteistyötä muun muassa Armfeltin koulun ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) kanssa erityisesti päättövaiheessa.

Liikuntaryhmien osalta maahanmuuttajille on järjestetty kaksi kuntosalikurssia. Naisille on järjestetty kurssi Ollikkalan kuntosalilla ja kaikille maahanmuuttajille kurssi Ylhäistentie 2:n kuntosalilla.

Myös Virkisty Virtaa- korttia on aktiivisesti markkinoitu ja tarjottu työttömille maahanmuuttajille.

Tavoite 3.7. Ikääntyneiden yksinäisyyden ehkäisy ja toimintakyvyn ylläpitäminen

Ikäkeskuksissa tarjotaan ikääntyneille sosiaalista yhdessäoloa ja erilaista toimintaa sekä tiedotusta ikääntyneiden palveluista sekä tuetaan kotona asumista.

Toimenpide 1: Ikäkeskustoiminta jatkuu ja sitä pyritään laajentamaan yhteistyössä kaupungin eri palvelujen, hyvinvointialueen, yhdistysten, seurakunnan ja muiden toimijoiden kanssa.

- mittari: Ikäkeskustoiminnan jatkuminen ja kehittyminen hyvinvointialueuudistuksen jälkeen.
- vastuutaho: vanhuspalvelut v. 2022, yhteisöpalvelut v. 2023 >

Toteuma:

Halikossa ikäkeskus Majakan toimintaa jatkettiin vuoden 2023 elokuusta alkaen kaupungin saamien perintövarojen turvin. Perintövaroilla palkattiin toiminnanohjaaja aluksi vuoden 2025 huhtikuun loppuun, ja työsuhdetta on saman rahoituksen turvin päätetty jatkaa vuoden 2025 loppuun. Ohjaajan tehtäviin on kuulunut ikäkeskus Majakan toiminnanohjauksen lisäksi mm. sidosryhmäyhteistyö ja erilaisiin tapahtumiin osallistuminen. Ikäkeskustoiminta liittyy vahvasti yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiseen ja toiminnanohjaaja on tehnyt yhteistyötä Elävät ja yhteisölliset kylät -kärkihankkeen yhteisökoordinaattorin kanssa esimerkiksi yhteisöjen erilaisten tila- ja toimintatarpeiden selvittämiseksi.

Toimenpide 2: Hyvinvointipiste Linjurin toiminta jatkuu ja ikääntyneille on siellä jatkossakin tarjolla matalan kynnyksen terveysneuvontaa, jota tehdään yhteistyössä kolmannen sektorin yhdistysten (esim. Sytyn jäsenyhdistykset), hyvinvointialueen vanhuspalvelujen, vapaa-aikapalvelujen ym. kanssa

mittari: Hyvinvointipiste Linjurin toiminnan jatkuminen ja kehittäminen hyvinvointialueuudistuksen jälkeen

vastuutaho: terveyspalvelut v. 2022, jonka jälkeen yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

Toteuma:

Hyvinvointipisteen toiminta on lopetettu (sosiaali- ja terveystk 21.9.2022 § 133) hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä eikä ole todennäköistä, että Varhalla löytyisi resurssia vastaavan toiminnan jatkamiseen. Neuvotteluja kaupungin ja Varhan yhteisestä toiminnasta aiheeseen liittyen ei ole käyty.

Toimenpide 3: Ikääntyneiden terveystarkastusten ja hyvinvointikyselyjen jatkaminen ja niiden kautta ohjaaminen tarvittavien palvelujen piiriin

mittari ja aikataulu: Toteutus vuosittain 80-vuotiaille, jotka päättävät itse osallistumisestaan.

vastuutaho: terveyspalvelut

Toteuma:

Varhan ikäneuvolassa tehdään terveys- ja toimintakykytarkastuksia 75-vuotiaille, jotka asuvat kotonaan ilman säännöllistä kotihoitoa tai omaishoitoa. Asiakkaat kutsutaan kirjeitse ikäryhmä kerrallaan asuinpaikkakunnan mukaan Ikäneuvolaan. Tarkastukseen kuuluu sairaanhoitajan ja fysioterapeutin vastaanotto, sekä laboratoriokokeet. Neuvolassa kartoitetaan kattavasti terveydentilaa ja elintapoja. Tarkastuksen perusteella annetaan yksilöllistä neuvontaa, jatkosuosituksia ja vinkkejä hyvinvointiin tai tarvittaessa ohjataan jatkotutkimuksiin. (www.varha.fi/fi/palveluhakemisto/ikaneuvolapalvelut)

Salon Terve Suomi -tutkimustulosten (2024) mukaan 75 vuotta täyttäneillä ikääntyneillä on monenlaisia vaikeuksia arkielämässään. Sanomalehtitekstin näkeminen on vaikeaa 19 %:lle vastanneista ja usean henkilön keskustelussa kuulemisen vaikeuksia kokee 42 % vastanneista. 8 % vastaajista on todennut, että muistini toimii huonosti tai erittäin huonosti.

Arkitoimissa (esim. kevyet kotityöt, raha-asioiden hoitaminen ja ruokakaupassa käynti) vähintään suuria vaikeuksia kokee 36 % vastanneista. Heistä osa ei pysty hoitamaan arkitoimiaan lainkaan. Asunnosta ulos lähtemisessä suuria vaikeuksia kokevien osuus on 11 %.

Arkiaskareissaan apua tarvitsevista 7 % on vastannut, että ei saa riittävästi apua. Yhteen laskettujen eri kysymysten vastausten perusteella Terve Suomi -tutkimuksessa on todettu, että 41 %:lla 75 vuotta täyttäneistä salolaisista on vakava toimintakyvyn rajoite.

Hyvinvointi-ilta

–Ikääntymiseen liittyvää asiaa

Särkisalon seurakuntakoti
Ti 18.3. klo 13–15
 Kirkkopolku 1, 25630 Salo

Vartsalan työväentalo
Ke 19.3. klo 13–15
 Vartsalantie 373, 25210 Salo

Salon seurakuntatalo
Ma 24.3. klo 13–15
 Kirkkokatu 6, 24100 Salo

Ohjelmassa:
 Näön ja kuulon heikkeneminen,
 kokemusasiantuntijoiden puheenvuorot
 Tietoa lihasvoiman tärkeydestä
 Järjestävät tahot esittelevät toimintaansa infopisteillä
 Digi-Pysäkki avoimena
 Kahvitarjoilu
 Arvonta kaikkien osallistujien kesken

Vapaa pääsy! **Lisätietoja:**
p. 044 333 7853, Salon Muistiyhdistys

Tapahtuman järjestää Välittämisen Verkosto

Kuvat 9 ja 10. Ikääntyneiden hyvinvointi-iltaapäivissä keväällä 2025 on luennoitu mm. lihasvoimasta sekä näön ja kuulon heikkenemiseen liittyvistä asioista

Toimenpide 4: Ikääntyneiden liikkumisen tukeminen ja kaatumisten ehkäisy

- Aktiiviseen elämäntapaan kannustaminen eri tahoilla ja liikuntaryhmistä tiedottamista aktiivisesti.
- Edullisten liikuntapalvelujen tarjoaminen (ikäntyneiden ohjattu liikunta ja ikääntyneille soveltuvat liikuntapaikat) ympäri kaupunkia yhteistyössä yhdistysten ja muiden tahojen kanssa
- Iäkkäille henkilöille ja heidän omaisilleen ja läheisilleen järjestetään matalan kynnyksen asiantuntijapalveluja kaatumistapaturmien ehkäisemiseksi. Vastaanotoilla, kuntoutuksessa ja kotihoidossa apuna voidaan käyttää muun muassa Terveyskylän Kuntoutumistalon- Kaatumisen ehkäisyyn ohjausvideota
- vastuutaho: liikuntapalvelut, terveyspalvelut, vanhuspalvelut
- mittari: kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät tapaturmat sekä lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä (Sotkanet) ja ikääntyneiden liikuntaan osallistuneet kaupungin ja kaupungin avustamien yhdistysten toiminnassa

Toteuma:

Varsinais-Suomen hyvinvointialue toteuttaa hyvinvoinnin edistämiseen kohdistuvaa viestintäkampanjaa, johon on kutsuttu mukaan myös kuntia. Vuoden 2025 ensimmäisenä teemana on ollut Kaatumisen ehkäisy ja aiheesta on tiedotettu esim. kaupunkitiedotteessa. Vanhusneuvosto on järjestänyt marraskuussa 2024 ikääntyneille säännöllistä hyvinvointitoimintaa järjestäville yhdistyksille tilaisuuden, jossa on ollut Varhan asiantuntijapuheenvuoro kaatumisen ehkäisystä ja materiaalit on toimitettu yhdistyksille. Tilaisuuteen osallistui 28 eri yhdistyksen toimijoita ja tilaisuuksia järjestetään jatkossakin.

Maksuttomat liikuesteet ovat aiempien vuosien tapaan olleet jaossa yli 65 -vuotiaille kaupungin palvelupisteissä loppusyksystä alkaen. Muutamat yhdistykset ovat jakaneet maksutta hiekoitussepeleä kuntalaisille esim. Salon keskustassa ja Suomensjärvellä.

		2021	2022	2023
Kaatumisiin & putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 v. ja yli / 10 000 vastaavan ikäistä	Koko maa	361	347	332
Kaatumisiin & putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 v. ja yli / 10 000 vastaavan ikäistä	Salon	299	281	232

Taulukko 14. Kaatumisten ja putoamisten aiheuttamat hoitojaksot Salon ja koko maa (Sotkanet)

Salossa ikääntyneiden kaatumisten ja putoamisten aiheuttamat hoitojaksot ovat edelleen vähentyneet ja hoitojaksoja on selvästi valtakunnan tasoa vähemmän.

Liikuntapalvelut

Ikääntyneiden liikuntatoiminnan vuosi sisälsi paljon voimaan ja tasapainoon liittyvää toimintaa Voimaa Vanhuuteen – ohjelman mukaisesti. Kevätkaudella uusia kursseja olivat tuolihoogakurssit ja terve selkä kurssit. Syyskaudella lisättiin suosittuja senioritanssikursseja sekä Voitas (voima- tasapaino) -tehoharjoittelukursseja. Erillisenä teemana syyskaudella nostettiin ikääntyneiden tasapainon tärkeys ja sen ylläpito ja parantaminen. Verkkosivuilla julkaistiin viikoittain uusi tasapainoliike ja liikepankki on kaikkien kuntalaisten käytettävissä.

Uimahallilla avattiin uusi esteetön kuntosali, jossa kuntosalilaitteet toimivat paineilmatekniikalla. Sali soveltuu erityisesti senioriliikuntaan, kuntosaliharjoittelua aloitteleville henkilöille, kuntoutukseen ja kuntoutuksen jatkoksi. Esteettömän kuntosalin käyttäjiksi rekisteröityi ensimmäisen kolmen kuukauden aikana 434 käyttäjää, jotka olivat hankkineet laitteiden käyttöä helpottavan älykortin. Käyntikertoja älykorttia käyttäneistä asiakkaista kirjattiin kolmessa kuukaudessa 3404. Liikuntapalveluiden liikunnanohjaajat olivat auttamassa ja neuvomassa salilla kävijöitä 24 eri päivystysajankohtana. Salille järjestettiin viisi tutustumiskäyntiä. Esteettömän kuntosalin helppokäyttöisyys ja harjoittelun turvallisuus on lisännyt useiden ikääntyneiden innostusta aloittaa lihaskuntoharjoittelu.

Kuva 11. Liikunnanohjaaja Laura Poikonen ohjattavansa kanssa esteettömällä kuntosalilla 2025

Ikääntyneiden ohjattuun liikuntaan on kaupungin ryhmissä ja yhdistysyhteistyönä järjestetyissä ryhmissä (Pirteyttä Päiviin -toiminta) osallistunut vuonna 2024 yhteensä 23 695 liikkujaa, mikä on reilut pari tuhatta enemmän kuin vuonna 2023. Yhdistysten järjestämiin liikuntaryhmiin, joita vapaa-ajan lautakunta on tukenut avustuksin, on vuonna 2023 osallistunut yhteensä 13 808 liikkujaa.

Toimenpide 5. Vajaaravitseminen ja sen riski tunnistetaan ja tilanteen korjaamiseksi toteutetaan aktiivisesti toimenpiteitä

- Ikääntyneiden ravitsemuksen ohjausryhmässä tehdään suunnitelma ikääntyneiden ravitsemustilan systemaattisesta kartoittamisesta eri toimialoilla sekä laaditaan palvelupolku vajaaravitsemuksen ja vajaaravitsemuksen riskin korjaamiseksi.
- vastuutaho ja mittari: ikääntyneiden ravitsemuksen ohjausryhmä määrittelee

Toteuma: Vajaaravitsemuksen tunnistaminen ja riskin korjaaminen ovat ensisijaisesti Varhan vanhuspalveluiden toimenpiteitä. Ohjausryhmä, jossa on Varhan, kaupungin ja yhdistysten toimijoita on kokoontunut kahdesti vuodessa Salon ravitsemusterapeutin johdolla. Terveyspalveluissa luotu ikääntyneiden ravitsemuksen itsearviointilomake on ollut jaossa esim. ikääntyneiden hyvinvointi-iltapäivissä ja liikuntapalveluiden ryhmissä. Lomake on saatavilla myös kaupungin verkkosivuilta www.salo.fi/hyvinvointi-ja-osallisuus/ikaantyneiden-palvelut/.

Ikääntyneille avoimia kaupungin ruokailupaikkoja on kaupungintalolla sekä yhteensä kahdeksalla eri koululla. Koulujen ylijäämäruuan jakelu on käynnistynyt huhtikuun alussa yhteistyössä SPR:n kanssa Armfeltin ja Hermannin kouluilla. SPR:n kokemuksen mukaan muissa Varsinais-Suomen 10 kunnassa, joissa jakelua toteutetaan, on ruuanhakijoina ollut paljon ikääntyneitä.

Kaupunginvaltuusto on 10.6.2024 § 47 hyväksynyt Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman vuosille 2024-2025 ja päättänyt, että uudella suunnitelmalla korvataan aiempi vanhuspalveluiden Ikäystävällinen Salo -kehittämishjelma. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman toteutuminen raportoidaan erikseen vuoden 2026 alkupuolella.

4 Salon hyte-työn haasteet ja vahvuudet 2021-2025

Kaupungin sisäinen hyte-työryhmä sekä kaupungin hyvinvoinnin edistämisen ohjausryhmä ovat kokouksissaan 3.3.2025 ja 18.3.2025 määritelleet Salon hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön haasteet ja vahvuudet, joita käytetään pohjamateriaalina hyvinvointisuunnitelman 2026-2029 teossa.

Haasteet

- Lasten ja nuorten sähkötupakan ja nikotiinipussien voimakkaasti kasvanut käyttö sekä käyttöön liittyvät lieveilmiöt kouluympäristössä ja vapaa-ajalla
- Nuorten aikuisten huumemyönteisyys on kasvanut sekä samaan aikaan alle 25-vuotiaitten huumekuolemien määrä on kasvanut valtakunnallisesti. Myös muiden kiellettyjen aineiden käyttö, kuten anabolisten steroidien käyttö, on kasvanut
- Lasten, nuorten ja nuorten aikuisten ahdistuneisuuden, masentuneisuuden ja yksinäisyyden kasvu ja niiden aiheuttajat
- Käytöksellään oireilevat lapset ja nuoret varhaiskasvatuksessa, kouluyhteisössä ja vapaa-ajalla
- Säännöllisesti liikkuvien ja liikkumattomien lasten ja nuorten polarisaation kasvu sekä liikkumattomuuden yhteys ylipainoon ja muihin terveysongelmiin
- Perheiden ja vanhemmuuden tukeminen lasten ja nuorten liikkumattomuuteen, uneen, riittävään ravitsemukseen ja arjen rytmeihin liittyen
- Kävelyn ja pyöräilyn osuuksien kasvattaminen kulkumuotovalinnoissa, kevyen liikenteen väylien kattavuuden ja kunnossapidon kehittäminen, tarkkaa ja ajantasaista tietoa ei ole
- Esteettömyyden edistäminen ja esteettömyyden toimenpidesuunnitelman tekeminen
- Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edelleen kehittäminen ja juurruttaminen kaupungin toiminnassa
- Yhteistyön kehittäminen eri tahojen kanssa yhteisöllisten tilojen käytössä
- Toimiva yhteistyö yhdyspinnoilla hyvinvointialueen kanssa
- Kotoutumistyön vakiinnuttaminen osaksi kaupungin pysyvää työtä
- Joka viides salolainen työikäinen aikuinen on psyykkisesti merkittävästi kuormittunut
- Yli 65-vuotiaista salolaisista miehistä 32,5 % on alkoholin riskikäyttäjiä

Vahvuudet

- Salon vuosien 2021-2025 Ilmasto- ja ympäristöohjelma & Kohti hiilineutraalia Saloa 2035 - hanke, kestävän kehityksen teemat
- Koulujen yhteisöllisen opiskeluhuollon johtamisen kehittäminen
- Liikuntaneuvonnan hyvinvointialuetasolla tapahtuva kehittämisyhteistyö
- Lähiliikuntapaikkojen, leikkipaikkojen ja puistojen laaja tarjonta, ikääntyneiden liikuntamahdollisuudet, esim. esteetön kuntosali
- Mielen hyvinvoinnin edistämistyö ja työssä verkostoituminen
- Maahanmuuttaneiden kotoutumisen edistämiseksi tehty hanketyö
- Ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveystyön rakenteet ovat kunnossa
- Työllisyysalueen TE-palvelujen toiminta tuo uusia mahdollisuuksia
- Toimiva yhteistyö kaupungin ja yhdistysten välillä ja yhteistyön edelleen lisääntyminen esim. Yhteisölliset ja elävät kylät -kärkihankkeen myötä
- Tapahtumatoiminnan kehittäminen & kärkihanketyö
- Varhaiskasvatuksen ulko- ja metsäpedagogiikka
- Jalkautuvan perhetyön malli päiväkodeissa yhteistyössä Varhan kanssa
- Koulunuorisotyön vuosikellon kehittäminen ja käyttöönotto
- UNICEF Lapsiystävällinen kaupunki -toiminta ja toimenpidesuunnitelmat
- Tahtotila ja valmius asuinympäristöjen kehittämiseen, esim. jokirannan ja asuntomessujen osalta
- Laajat kirjasto- ja kulttuuripalvelut
- Työpaikkojen luominen ja työllisyyden parantaminen investointien avulla

5 Liitteet

Liite 1. Vuoden 2024 talousarvion toimintatuottojen ja -menojen toteutuminen toimielinkohtaisesti

II Talousarvion toteutuminen

3. Toimintatuottojen ja menojen toteutuminen

Toimielinkohtainen toteutumisvertailu 2024, toimintatuotot (ulkoiset ja sisäiset)

Vastuualue	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 31.12.2024	Poikkeama	Tot-%
Tarkastuslautakunta	0	0	0	0	0	
Keskusvaalilautakunta	270 000	0	270 000	289 927	-19 927	107,4 %
Kaupunginvaltuusto	0	0	0	0	0	
Kaupunginhallitus	144 820 327	-428 754	144 391 573	146 638 499	-2 246 926	101,6 %
Opetuslautakunta	4 700 840	362 213	5 063 053	5 603 849	-540 795	110,7 %
Vapaa-ajan lautakunta	1 589 900	124 971	1 714 871	1 994 552	-279 681	116,3 %
Elinvoimajaosto	13 192 892	-249 619	12 943 273	14 034 026	-1 090 753	108,4 %
Tekninen lautakunta	42 108 885	-46 747	42 062 138	42 659 060	-596 923	101,4 %
Rakennus- ja ympäristölautakunta	1 505 700	31 768	1 537 468	1 468 589	68 880	95,5 %
Vesilaitoksen johtokunta	9 072 850	6 167	9 079 018	9 286 560	-207 542	102,3 %
Toimintatuotot yhteensä	217 261 394	-200 000	217 061 394	221 975 061	-4 913 667	102,3 %

Toimielinkohtainen toteutumisvertailu 2024, toimintakulut (ulkoiset ja sisäiset)

Vastuualue	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 31.12.2024	Poikkeama	Tot-%
Tarkastuslautakunta	131 150	0	131 150	83 558	47 592	63,7 %
Keskusvaalilautakunta	463 404	0	463 404	485 164	-21 760	104,7 %
Kaupunginvaltuusto	414 748	0	414 748	288 055	126 693	69,5 %
Kaupunginhallitus	12 115 687	-307 192	11 808 495	11 515 869	292 626	97,5 %
Opetuslautakunta	108 270 470	928 238	109 198 708	109 293 427	-94 719	100,1 %
Vapaa-ajan lautakunta	13 705 828	293 951	13 999 779	13 891 906	107 873	99,2 %
Elinvoimajaosto	23 061 318	-643 937	22 417 381	20 669 694	1 747 687	92,2 %
Tekninen lautakunta	45 987 851	1 272 126	47 259 977	47 409 913	-149 936	100,3 %
Rakennus- ja ympäristölautakunta	3 443 460	58 377	3 501 837	3 308 403	193 434	94,5 %
Vesilaitoksen johtokunta	9 543 036	510 437	10 053 473	10 983 447	-929 974	109,3 %
Toimintamenot yhteensä	217 136 952	2 112 000	219 248 952	217 929 436	1 319 516	99,4 %

Liite 2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä 2024-2025

Puheenjohtaja, elinvoimajohtaja Mika Mannervesi

Sihteeri, hyvinvointikoordinaattori Hilpi Tanska

Sivistysjohtaja Pia Stoor

Varhaiskasvatusjohtaja Anna Karlsson

Perusopetusjohtaja Inkeri Lahti

Nuorisopalvelupäällikkö Taina Laaksonen

Vapaa-aikajohtaja Antti Mattila

Liikuntasuunnittelija Virpi Lehto

Kulttuurituottaja Sini Lundgrén

Kansalaisopiston rehtori Päivi Pölönen

Kaavoitusinsinööri Leena Lehtinen

Suunnitteluinsinööri Laura Haonperä

Työllisyyspäällikkö Minna Virta

Työhyvinvointikoordinaattori Saija Ahola

Työsuojelupäällikkö Anne Liimatainen

Lehtori Fiia Lujasmaa

Yhteyspäällikkö Saija Karnisto-Toivonen

Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattori Satu-Maarit Hilden

Kiinteistöpäällikkö Jarno Mustonen

Ruokapalvelupäällikkö Sari Männistö

Ympäristönsuojelupäällikkö Heidi Veck

Musiikkiopiston rehtori, LYK-koordinaattori Annika Viitanen

Liite 3. Salon kaupungin hyvinvointiin liittyvät suunnitelmat, ohjelmat ja muut asiakirjat maaliskuussa 2025

Kaupunkitason ohjelmat

Salon kaupunkistrategia 2023-2030
 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021-2025
 Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma 2024-2025
 Ilmasto- ja ympäristöohjelma 2021-2025
 Salon kaupungin ohjelma kotoutumisen edistämiseksi 2024-2025
 Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2024-2025
 Mielenterveyden edistämisen suunnitelma vuosille 2024-2025
 Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelma 2016
 Elinkeinopoliittinen ohjelma 2018-2026
 Asuntopoliittinen ohjelma 2030
 Salon kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma 2024-2030
 UNICEF Lapsiystävällinen kaupunki -toimintamalli
 Salon Osallisuusmalli
 Salon kaupungin metsäohjelma

Sivistyspalvelut

Esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma
 Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintasuunnitelma
 Päihdekasvatus ja lasten / nuorten päihteidenkäyttöön puuttuminen Salon kaupungissa 2019
 Varhaiskasvatuksen ja opetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat
 Varhaiskasvatussuunnitelma 2022
 Lukion opiskeluhoitosuunnitelma
 Liikkuva koulu ja Liikkuva varhaiskasvatus - ohjelmat
 Kulttuurikasvatussuunnitelma Nappula
 Kulttuuriohjelma
 Saavutettava taideharrastus -toimintamalli

Elinvoimapalvelut

Salon työllisyysalueen työvoimapalveluiden järjestämissuunnitelma 1.1.2025 alkaen
 Salon työllisyysalueen kuntien yhteinen kotoutumisohjelma 1.1.2025 alkaen
 Salon kaupunkikeskusta 2030
 Joukkoliikenteen palvelutason kehittämissuunnitelma 2017-2020

Tekniset palvelut

Salon liikenneturvallisuussuunnitelma 2021

Liite 4. Mielenterveyden arviointi kunnissa, Salon arvio (erillisenä)